

Janja Pečar

Bruto domači proizvod – regionalni pregled

Delovni zvezek 5/2012, let. XXI

Kratka vsebina: Bruto domači proizvod na prebivalca je eden najpogosteje uporabljenih kazalnikov za izkazovanje bogastva in razvitosti regij. V delovnem zvezku je analiziran na ravni slovenskih statističnih regij, pri čemer je predstavljen tudi v luči nekaterih mednarodnih primerjav in primerjav z regijami na NUTS 3 ravni v sosednjih državah. Ker pa se bruto domači proizvod na prebivalca zaradi množice medregionalnih tokov in državnih intervencij v regijah pogosto ne ujema z dejanskim dohodkom, ki je na voljo prebivalcem regije, smo v delovnem zvezku prikazali še dohodke gospodinjstev po regijah.

Ključne besede: bruto domači proizvod na prebivalca, regionalne razlike, razpoložljivi dohodek na prebivalca, dohodek gospodinjstev, regije, NUTS, razvitost regij

Zbirka Delovni zvezki je namenjena objavljanju izsledkov tekočega raziskovalnega dela, analizi podatkovnih serij in predstavitev metodologij s posameznih področij dela urada. S tem želimo spodbuditi izmenjavo zamisli o ekonomskih in razvojnih vprašanjih, pri čemer je pomembno, da se analize objavijo čim hitreje, tudi če izsledki še niso dokončni.

Mnenja, ugotovitve in sklepi so v celoti avtorjevi in ne izražajo nujno uradnih stališč Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

Objava in povzemanje publikacije sta dovoljena delno ali v celoti z navedbo vira.

Izdajatelj:
Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
Gregorčičeva 27
1000 Ljubljana
Tel: (+386) 1 478 1012
Telefaks: (+386) 1 478 1070
E-naslov: gp.umar@gov.si

Odgovorni urednici: mag. Barbara Ferk (barbara.ferk@gov.si), mag. Mateja Kovač (mateja.kovac@gov.si)

Delovni zvezek: Bruto domači proizvod – regionalni pregled
Avtorica: Janja Pečar (janja.pecar@gov.si)

Delovni zvezek ni lektoriran.
Delovni zvezek je recenziran.

Ljubljana, junij 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

330.55(075.3)(076)(0.034.2)

PEČAR, Janja, 1961-

Bruto domači proizvod - regionalni pregled [Elektronski vir] / Janja Pečar. - El. knjiga. - Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2012. - (Zbirka Delovni zvezki UMAR ; letn. 21, 5)

Način dostopa (URL): http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2012/dz05-12.pdf

ISBN 978-961-6839-15-0 (pdf)

262386944

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	1
2 TERITORIALNE PODLAGE ZA IZKAZOVANJE REGIONALNIH STATISTIK.....	3
2.1 Evropska klasifikacija NUTS.....	3
2.1.1 Namen klasifikacije NUTS.....	3
2.1.2 Osnovna načela oblikovanja klasifikacije NUTS.....	4
2.1.3 Velikost enot NUTS.....	5
2.1.4 Sistem šifriranja in poimenovanja regij.....	8
2.1.5 Regionalna razdelitev zunaj EU.....	8
2.1.6 Spremembe NUTS klasifikacije.....	9
2.2 Standardna klasifikacija teritorialnih enot – SKTE.....	9
3 REGIONALNA ANALIZA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA	11
3.1 Metodološka pojasnila.....	11
3.2 Struktura bruto dodane vrednosti po statističnih regijah	14
3.3 Bruto domači proizvod na prebivalca.....	17
3.4 Merjenje regionalnih razlik v BDP na prebivalca	20
3.4.1 Ginijev koeficient neenakosti	20
3.4.2 Primerjava najbolj in najmanj razvitih regij.....	23
3.4.3 Razpršenost BDP na prebivalca.....	25
3.5 Primerjava z regijami sosednjih držav na ravni NUTS 3 in NUTS 2	28
4 RAZPOLOŽLJIVI DOHODEK GOSPODINJSTEV	32
4.1 Metodološka pojasnila.....	32
4.2 Razpoložljivi dohodek gospodinjstev po regijah.....	33
4.3 Delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku gospodinjstev.....	36
5 SKLEP	37

Kazalo tabel, okvirjev, slik in kart

Tabela 1: Spodnji in zgornji prag za povprečno velikost regij NUTS	5
Tabela 2: Ravni NUTS in ustrezne nacionalne administrativne enote (2010).....	6
Tabela 3: Površina regij (v km ²)	7
Tabela 4: Prebivalstvo regij, 2007 (v 1000).....	8
Tabela 5: Bruto dodana vrednost – struktura po dejavnostih, 2009.....	15
Tabela 6: Bruto dodana vrednost – struktura po regijah, 2009.....	16
Tabela 7: Bruto domači proizvod na prebivalca po regijah, 2000, 2005 in 2009.....	17
Tabela 8: Razmerje med regijo z najvišjim in najnižjim BDP na prebivalca v EU, NUTS 3 raven, 2000–2009.....	24
Tabela 9: Razpršenost BDP na prebivalca v EU, NUTS 3 raven, 2000–2009, %.....	27
Tabela 10: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 1995–2005, indeksi	29
Tabela 11: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 2000–2009.....	31
Tabela 12: Razpoložljivi dohodek na prebivalca, regije, 2000–2009, v €1	33
Tabela 13: Delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku, regije, 2000–2009.....	36
Okvir 1: Pariteta kupne moči	11
Slika 1: Sprememba BDP na prebivalca v odstotnih točkah glede na povprečje EU-27.....	18
Slika 2: Sprememba BDP na prebivalca v odstotnih točkah glede na povprečje Slovenije.....	19
Slika 3: Realno zmanjšanje BDP 2009 glede na leto 2008 (%).....	20
Slika 4: Teritorialne razlike v BDP na prebivalca znotraj držav (TL3), 2007	21
Slika 5: Ginijev koeficient neenakosti v BDP na prebivalca na ravni TL3 regij, 1995 – 2007, Slovenija.....	21
Slika 6: Teritorialne razlike v BDP na prebivalca znotraj držav (TL3) in BDP na prebivalca (OECD=100), 2007	22
Slika 7: Spremembe v neenakostih v BDP na prebivalca, Ginijev koeficient med leti 1995 – 2007, TL3.....	23
Slika 8: Bruto domači proizvod na prebivalca v SKM, najvišja in najnižja NUTS 3 regija znotraj držav EU-27, 2009.....	25
Slika 9: Razpršenost regionalnega BDP na prebivalca v SKM na ravni NUTS 3, EU-27, 2000 in 2008, %.....	26
Slika 10: Razpršenost regionalnega BDP na prebivalca v SKM na ravni NUTS 3 v EU-27 in v Sloveniji, v %.....	27
Slika 11: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 2009.....	28
Slika 12: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM; EU-27 = 100) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 2007 in 2009.....	30
Slika 13: Nominalna rast / padec razpoložljivega dohodka na prebivalca 2008 in 2009, stopnje rasti v %.....	34
Slika 14: Primerjava BDP na prebivalca z razpoložljivim dohodkom na prebivalca, regije, 2009.....	35
Slika 15: Razpršenost razpoložljivega dohodka na prebivalca na NUTS 3 ravni v EU-27 in Sloveniji.....	35
Karta 1: Regionalni BDP na prebivalca v Sloveniji in sosednjih regijah, 2009 / Map 1: Regional GDP per capita in Slovenia and neighbouring regions, 2009.....	39
Karta 2: BDP na prebivalca, 2009 / Map 2: GDP per capita, 2009.....	40
Karta 3: Razpoložljivi dohodek na prebivalca, 2009 / Map 3: Disposable income per capita, 2009.....	41

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

AMGI	Anton Melik Geographical Institute
AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
BDP	Bruto domači proizvod
BDV	Bruto dodana vrednost
EC	European Commission
ECP	European Comparison Programme
EK	Evropska komisija
ESA 79	Evropski sistem nacionalnih računov iz leta 1979
ESA 95	Evropski sistem nacionalnih računov iz leta 1995
ESR 95	Evropski sistem računov 1995
EU	Evropska unija
EUROSTAT	Evropski statistični urad
GIAM	Geografski inštitut Antona Melika
GIS	Geografski informacijski sistem
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ICP PROJECT	International Comparison Project
IMAD	Institute of Macroeconomic Analysis and Development
LAU	Local Administrative Units
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PKM	Pariteta kupne moči
PPCS	Purchasing Power Consumption Standards
PPM	Purchasing Power Parity (glej PKM)
PPS	Purchasing Power Standards (glej SKM)
SDMSW	Spatial Data Management System for Windows
SKM	Standardi kupne moči
SKTE	Standardna klasifikacija teritorialnih enot
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SORS	Statistical Office of the Republic of Slovenia
TL	Territorial Level
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC DRŽAV EU

AT	Avstrija
BE	Belgija
CY	Ciper
CZ	Češka
DE	Nemčija
DK	Danska
EE	Estonija
ES	Španija
FI	Finska
FR	Francija
EL	Grčija
HU	Madžarska
IE	Irska
IT	Italija
LT	Litva
LU	Luksemburg
LV	Latvija
MT	Malta
NL	Nizozemska
PL	Poljska
PT	Portugalska
SE	Švedska
SI	Slovenija
SK	Slovaška
UK	Združeno kraljestvo

Povzetek

Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca je najpogosteje uporabljeni kazalnik, s katerim prikazujemo stopnjo razvitosti posameznih območij in razlike v njihovi ekonomski moči. Slabost tega kazalnika je, da ne pokaže vedno prave slike o dejanskem dohodku prebivalstva obravnavanih regij. Do največjih neskladij prihaja v regijah, ki imajo velik delež dnevnih migracij. Na neuskkljenost bruto domačega proizvoda na prebivalca in dohodka prebivalstva vplivajo tudi drugi dejavniki kot so prihodki od rent, obresti ali dividend, ki jih prejema prebivalci določenih regij, plačujejo pa prebivalci drugih regij. Poleg medregionalnih tokov na končno višino dohodka vplivajo še mehanizmi in intervencije države za zmanjševanje ekonomske neenakosti prebivalcev. Zato dobimo bolj celovito sliko o razvitosti neke regije, če ob podatkih o bruto domačem proizvodu na prebivalca prikažemo še podatke o prejemkih gospodinjstev.

Bruto domači proizvod na prebivalca je pogosto uporabljen kot kazalnik blaginje prebivalstva. Vendar je pojmovanje blaginje le v luči ekonomskega razvoja zelo ozko. Finančna in gospodarska kriza v svetu in zavedanje o pomanjkljivostih bruto domačega proizvoda na prebivalca kot merila blaginje je spodbudila vrsto raziskovalcev k iskanju ustreznjšega merila, saj pojmovanje blaginje le v luči materialnega standarda ni dovolj. Novi koncepti blaginje se usmerjajo na človeka in družbo kot celoto in vključujejo trajnostni razvoj blaginje v širšem pomenu besede. Tako pojmovanje zajema poleg napredka na področju zagotavljanja materialnega standarda tudi napredke na drugih področjih družbene blaginje in okolja oziroma celotnega ekosistema. Trajnost je definirana s takšnim zadovoljevanjem potreb sedanje generacije, ki ne bo ogrozilo vsaj enakovrednega zadovoljevanja tudi prihodnjim generacijam. Na Uradu za makroekonomske analize in razvoj imamo že dolgoletno tradicijo o poročanju po posameznih sklopih blaginje. V skladu z novimi koncepti blaginje v svetu smo se tudi mi usmerili v iskanje ustreznjših in dodatnih kazalnikov, s katerimi bomo merili blaginjo tako na nacionalni, kot tudi na regionalni ravni.

Summary

Regional gross domestic product per capita is the most commonly used indicator, which shows the level of development of regions and differences in their economic power. The disadvantage of this indicator is that it does not always show the accurate picture of the actual income of the population in considered regions. The largest discrepancies occur in regions that have a high proportion of commuter flows. Mismatch on the gross domestic product per capita and actual income of population is affected also by other factors such as income from rent, interest or dividends received by residents of a certain region, but paid by residents of other regions. In addition to inter-regional flows on the final level of income influence the mechanisms and the state interventions for reducing economic inequality of the population. Therefore, we get a more complete picture of the development of a region by adding the data on household accounts to gross domestic product per capita.

Often the gross domestic product per capita is used as a well-being indicator. However, the notion of a well-being, only in a light of economic development, is very limited. Financial and

economic crisis in the world and awareness of the shortcomings of gross domestic product per capita as a measure of wealth has encourage scientists for searching a more suitable measure, because the conception of welfare, only in a light of a material standard is not enough. New concepts are focused on the welfare of man and society as a whole and include sustainable prosperity in a broad sense. It includes also a concept of a progress in the provision of material standards and progress in all areas of social welfare, the environment and the entire ecosystem. Sustainability is defined by a satisfying the needs of the present generation in a way, which will not compromised at least equivalent satisfying the needs for future generations. In the Institute of Macroeconomic Analysis and Development, we have a long tradition of reporting by individual areas of prosperity. In accordance with new concepts of wealth in the world we are focused on searching of improved and additional indicators for measuring at the national prosperity, as well as regional.

1 UVOD

Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) izdaja delovne zvezke z regionalno tematiko že od leta 1994 in pričujoči delovni zvezek iste avtorice je že petnajsti po vrsti. Namen teh delovnih zvezkov je čim celovitejša predstavitev regij na podlagi različnih socio-ekonomskih podatkov in kazalnikov.

Publikacija je imela kar nekaj let bolj ali manj ustaljeno vsebino. Zadnja leta so bila različna področja (npr. prebivalstvo, brezposelnost, zaposlenost, bruto domači proizvod ...) predstavljena v luči statističnih regij. V začetku izdajanja teh delovnih zvezkov je bilo področij, kjer so bili na voljo statistični podatki po regijah in občinah, malo, iz leta v leto pa se ta nabor širi. Od leta 2006 dalje Statistični urad RS tudi vsako leto objavi posebno publikacijo – Slovenske regije v številkah, v letu 2009 pa je prvič objavil še Slovenske občine v številkah. Vrsta podatkov in kazalnikov je dosegljiva tudi na njihovi spletni strani v obliki tematskih kart. Vedno bolj se je zato postavljala dilema, ali je še smiselno tako obsežno podatkovno gradivo združiti v eni sami publikaciji in jo prikazati na način, ki je bil uveljavljen vrsto let. To na eni strani pomeni stalno širjenje publikacije po obsegu, na drugi pa se soočamo tudi s problemom ažurnosti podatkov. Tako različen nabor podatkov ima namreč različno tudi časovno razpoložljivost podatkov in ko imamo na nekem področju na voljo zadnji razpoložljivi podatek, na drugem področju zadnji razpoložljivi podatek ni več aktualen. Zaradi teh težav smo se že v letu 2010 odločili, da bomo delovne zvezke z regionalno tematiko objavljali raje po posameznih področjih in v elektronski obliki.

Tokratni delovni zvezek je namenjen analizi regionalnega bruto domačega proizvoda. Gre za širšo analizo, kjer so podatki predstavljeni v regionalni in časovni dimenziji, ne manjkajo pa niti mednarodne primerjave, če so bili na voljo podatki. Analiza temelji na statističnih podatkih SURS-a in Eurostatove zbirke podatkov General and regional statistics, Regions and cities. Preračuni so bili narejeni na Uradu za makroekonomske analize in razvoj. Podatki in kazalniki, ki jih prikazujemo v tem delovnem zvezku, so na ravni treh teritorialnih enot – statistične regije (12), kohezijski regiji (2) in celotne države. Teritorialna razdelitev je v skladu z Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 9/2007), ki predstavlja nacionalni standard za izkazovanje in analizo regionalnih statistik in Uredbi EK o klasifikaciji NUTS iz leta 2003 in 2011.

Besedilo smo dopolnili še s prostorskim prikazom obravnavne tematike – s tematskimi kartami¹. Novost v prostorskem prikazu je, da smo območje Slovenije razširili z regijami na NUTS 3 ravni v sosednjih državah, kar je zanimivo z vidika primerljivosti slovenskih regij z regijami v sosednjih državah. Vir prostorskih podatkov je Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS) in Geografski inštitut Antona Melika (GIAM).

Delovni zvezek ima poleg uvoda in sklepa še tri poglavja in priložo. Uvodnemu poglavju sledi drugo, kjer so predstavljene teritorialne osnove za izkazovanje regionalnih statistik. V tretjem

¹ Tematske karte so izdelane z GIS (geografski informacijski sistem) aplikacijo SDMSW (Spatial Data Management System for Windows) podjetja Softdata, d. o. o. iz Ljubljane.

poglavju je analiza regionalnega bruto domačega proizvoda in v četrtem analiza razpoložljivega dohodka gospodinjstev po regijah. Sledita sklepno poglavje in priloga s tematskimi kartami.

2 TERITORIALNE PODLAGE ZA IZKAZOVANJE REGIONALNIH STATISTIK

2.1 Evropska klasifikacija NUTS

Klasifikacija statističnih teritorialnih enot je skladen sistem za delitev evropskega ozemlja kot podlaga za oblikovanje regionalnih statistik EU. Klasifikacijo statističnih teritorialnih enot (Nomenclature des unités territoriales statistiques – NUTS) je v začetku leta 1970 pripravil Eurostat (Statistični urad Evropskih skupnosti) v sodelovanju z drugimi oddelki Evropske komisije (EK) in državami članicami. Njen osnovni namen je bil določiti skladen sistem za delitev evropskega ozemlja kot podlaga za oblikovanje regionalnih statistik EU.

Leta 2003 je klasifikacija postala sestavni del pravnega reda EU. Čeprav klasifikacija NUTS dolgo ni imela zakonske podlage v evropskem pravnem redu, se je kljub temu uporabljala v evropski zakonodaji od leta 1988. V letu 2003 je bila v Evropskem parlamentu sprejeta prva uredba, ki ureja klasifikacijo NUTS – *Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS)*, s čimer je klasifikacija NUTS postala del pravnega reda EU. Pomemben namen te uredbe je, da se z njo nadzira, vodi, usmerja in tudi »kroti« neizbežen proces sprememb v administrativnih strukturah držav članic, in sicer tako, da je vpliv teh sprememb na dosegljivost in primerljivost regionalnih statistik čim manjši.

Klasifikacija NUTS večinoma temelji na administrativni delitvi vsake države in vsaka sprememba v administrativni delitvi države pomeni tudi spremembo klasifikacije NUTS. Še preden je klasifikacija postala sestavni del pravnega reda EU, je bilo od sedemdesetih let naprej kar nekaj sprememb klasifikacije v številnih državah EU. Zadnja je bila uveljavljena leta 2010, veljati je začela s 1.1.2012. Zadnji dve spremembi (leta 2006 in 2010) sta bili objavljeni tudi v Uradnem listu EU.

2.1.1 Namen klasifikacije NUTS

Eden osnovnih namenov klasifikacije NUTS je zbiranje, razvoj in usklajevanje regionalnih statistik EU.

Po letu 1970 je klasifikacija NUTS postopoma zamenjala in nadomestila različne statistične delitve, kot so npr. kmetijske regije, transportne regije. Klasifikacija NUTS je bila tudi podlaga, na kateri so se razvili regionalni računi in bili opredeljeni regionalni vidiki različnih poročil, strokovnih mnenj in analiz EU.

Klasifikacija NUTS je tudi analitična osnova za socio-ekonomske analize regij. Klasifikacija NUTS je hkrati povezala regije med seboj po velikosti in omogočila tudi vrsto analitičnih ravni. NUTS 2 regije (osnovne regije) so pogosto postale osnovna območja, kjer so države članice izvajale regionalno politiko. Torej so postale tudi primerna raven za analizo regionalnih oz. nacionalnih problemov. Regije NUTS 1 imenujemo osnovne socio-ekonomske regije in so nastale z združevanjem osnovnih regij ravni NUTS 2. Uporabljale naj bi se za analizo regionalnih problemov EU. Regije NUTS 3, ki običajno vključujejo teritorialne enote, ki so premajhne za

celostno ekonomsko analizo, se lahko uporabljajo za natančno določitev, kje so regionalni ukrepi nujno potrebni.

Regije ravni NUTS 2 se uporabljajo tudi v regionalni politiki, za presojo upravičenosti do sredstev kohezijske politike. Regije, ki najbolj zaostajajo v razvoju (cilj konvergence) so določene na ravni NUTS 2. Območja, upravičena do drugih ciljev (regionalna konkurenčnost in zaposlovanje ter evropsko teritorialno sodelovanje), so v glavnem določena na ravni NUTS 3. Regije na ravni NUTS 2 se uporabljajo tudi pri pripravi periodičnih poročil o socialnem in ekonomskem položaju in razvoju v regijah EU (kohezijsko poročilo), ki ga mora EK pripraviti vsaka tri leta v skladu z 31. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006, ki se nanaša na Evropski sklad za regionalni razvoj.

2.1.2 Osnovna načela oblikovanja klasifikacije NUTS

Klasifikacija NUTS večinoma temelji na institucionalnih regionalnih delitvah v državah. Pri delitvi nacionalnih ozemelj na regije se lahko uporabijo različna merila, ki jih običajno delimo na normativna in analitična. Če klasifikacija temelji na normativnih merilih (ki so določeni), imenujemo tako nastale regije **normativne regije**. Njihove meje so določene na podlagi nalog, ki jih teritorialne enote (npr. občine, regije ...) opravljajo glede na velikost populacije, potrebne za uspešno in ekonomično izvajanje teh nalog in tudi glede na zgodovinske, kulturne in druge dejavnike. Če regije združujemo med seboj na podlagi analitičnih meril (npr. geografskih kot so višina, vrsta prsti in podobno ali socio-ekonomskih kot so homogenost, komplementarnost, različnost regionalnih gospodarstev...), potem take regije imenujemo **analitične ali funkcionalne regije**. Iz praktičnih razlogov, ki se nanašajo predvsem na razpoložljivost podatkov in uresničevanje regionalnih politik, klasifikacija NUTS v glavnem temelji na institucionalnih delitvah, ki so trenutno v veljavi v državah članicah (normativno merilo).

Klasifikacija NUTS daje prednost splošnim regionalnim enotam. Včasih se v nekaterih državah članicah uporabljajo teritorialne enote, ki se nanašajo na določeno področje dejavnosti (npr. rudarske regije, regije železniškega prometa, kmetijske regije, regije trga dela...), vendar le izjemoma. Klasifikacija NUTS načeloma ne dopušča uporabe posebnih teritorialnih in lokalnih enot, pač pa daje prednost splošnim regionalnim enotam.

Klasifikacija NUTS je hierarhična klasifikacija na treh ravneh. Ker je klasifikacija NUTS hierarhična klasifikacija, deli vsako državo članico v regije NUTS 1, vsako od teh v regije NUTS 2 in tako naprej. Administrativna struktura držav članic običajno obsega dve glavni regionalni ravni (Länder in Kreise v Nemčiji, régions in départements v Franciji, Comunidades autonomas in provincias v Španiji, regioni in provincie v Italiji...).

Določena sta najnižji in najvišji prag za povprečno velikost regij NUTS. Že prva uredba o klasifikaciji NUTS (št. 1059/2003) je določila tudi zgornjo in spodnjo mejo povprečne velikosti regij NUTS, ki se nanaša na število prebivalcev v njej in je razvidna iz Tabele 1.

Tabela 1: Spodnji in zgornji prag za povprečno velikost regij NUTS
Table 1: Minimum and maximum thresholds for the average size of the NUTS regions

Raven	Spodnji prag	Zgornji prag
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

Vir / Source: Eurostat (2011). Regions in the European Union.

Nižje ravni klasifikacije NUTS (od NUTS 3 navzdol) se imenujejo lokalne administrativne enote (LAU – *local administrative units*). To so okrožja in občine in niso več predmet uredbe o NUTS.

2.1.3 Velikost enot NUTS

NUTS klasifikacija naj bi zagotavljala, da se na isti ravni klasifikacije pojavijo primerljive regije. Čeprav je bil v Uredbi določen spodnji in zgornji prag za povprečne velikosti NUTS regij, se na vsaki ravni še vedno pojavijo regije, ki bistveno odstopajo od povprečja bodisi po površini, prebivalstvu, ekonomski ali administrativni moči. Ta raznovrstnost na ravni EU je pogosto odsev podobnega stanja v državah članicah. Po površini (Tabela 3) so največje regije na Švedskem in Finskem:

- Manner-Suomi (Finska) s 336.837 km² in Norra Sverige (Švedska), 312.052 km² na ravni NUTS 1;
- Pohjois-ja Itä-Suomi (Finska) s 226.775 km² in Övre Norrland (Švedska) s 165.295 km² na ravni NUTS 2;
- Norrbottens län (Švedska) s 165.296 km² in Lappi (Finska) s 98.984 km² na ravni NUTS 3 (Tabela 3).

Tudi po številu prebivalstva (Tabela 4) so velike razlike med regijami, v glavnem zaradi posebnih meril, ki veljajo za upravne regije:

- Na ravni NUTS 1 so največje regije Norderhein-Westfalen v Nemčiji (18 milijonov prebivalcev) in Nord-Ovest v Italiji (15 milijonov prebivalcev). Na drugi strani je Åland (Finska) s povprečno 27.700 prebivalci najredkeje poseljena regija na ravni NUTS 1.
- Na ravni NUTS 2 sta največji Île de France (Francija) z 11 milijoni in Lombardia (Italija) z 9 milijoni prebivalcev. Kar 14 regij (v glavnem so to periferne regije ali otoki) pa ima manj kakor 300.000 prebivalcev. Te so: Åland (Finska), Burgenland (Avstrija), Ciudad Autónoma de Ceuta, Ciudad Autónoma de Melilla, La Rioja (vse Španija), Guyane, Corse (obe Francija), Dytiki Makedonia, Ionia Nisia, Voreio Aigaiio (vse Grčija), Belgian Luxembourg (Belgija), Acores, Madeira (obe Portugalska), Valle d'Aosta (Italija).
- Na ravni NUTS 3 imata španski provinci Madrid in Barcelona, italijanske province Milano, Rim in Neapelj, nemški Berlin (mesto) in grška regija Attiki več kakor 3 milijone prebivalcev, medtem ko ima nekaj regij NUTS 3 v Nemčiji, Španiji, Belgiji, Avstriji, Združenem kraljestvu, Grčiji in Malti (otok Gozo) manj kakor 50.000 prebivalcev. Med njimi je tudi Zasavska regija, kjer je bilo 1.1.2011 44.222 prebivalci, medtem ko je imela Notranjsko-kraška regija le malo več kot 50.000 prebivalcev (52.287).

Tabela 2: Ravni NUTS in ustrezne nacionalne administrativne enote (2010)
Table 2: Correspondence between the NUTS levels and the national administrative units (2010)

	NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3		LAU 1		LAU 2	
BE	Gewesten/Régions	3	Provincies/Provinces	11	Arrondissementen/Arrondissements	44	-		Gemeenten/Communes	589
BG	Rajoni	2	Rajoni za planirane	6	Oblasti	28	Obshtini	264	Naseleni mesta	5.302
CZ	Území	1	Oblasti	8	Kraje	14	Okresy	77	Obce	6.250
DK	-	1	Regioner	5	Landsdeler	11	Kommuner	99	Sogne	2.143
DE	Länder	16	Regierungsbezirke	38	Kreise	412	Verwaltungsgemeinschaften	1344	Gemeinden	11.295
EE	-	1	-	1	Groups of Maakond	5	Maakond	15	Vald, linn	226
IE	-	1	Regions	2	Regional Authority Regions	8	Counties/Cities	34	Electoral Districts	3.441
EL	Groups of development regions	4	Periferies	13	Nomoi	51	Dimoi/Koinotites	1035	Demotiko diamerisma/Koinotiko diamerisma	6.130
ES	Agrupación de comunidades autónomas	7	Comunidades y ciudades autónomas	19	Provincias + islas + Ceuta y Melilla	59	-		Municipios	8.114
FR	Z.E.A.T + DOM	9	Régions + DOM	26	Départements + DOM	100	Cantons de rattachement	3786	Communes	36.682
IT	Gruppi di regioni	5	Regioni	21	Provincia	110	-		Comuni	8.094
CY	-	1	-	1	-	1	Eparchies	6	Dimoi, koinotites	615
LV	-	1	-	1	Reģioni	6	-		Republikas, pilsētas, novadi,	118
LT	-	1	-	1	Apskritis	10	Savivaldybės	60	Seniūnijos	555
LU	-	1	-	1	-	1	Cantons	12	Communes	116
HU	Statisztikai nagyrégiók	3	Tervezési-statisztikai régiók	7	Megyék + Budapest	20	Statisztikai kistérségek	174	Települések	3.152
MT	-	1	-	1	Gzejjer	2	Distretti	6	Kunsilli	68
NL	Landsdelen	4	Provincies	12	COROP regio's	40	-		Gemeenten	431
AT	Gruppen von Bundesländern	3	Bundesländer	9	Gruppen von Politischen Bezirken	35	-		Gemeinden	2.357
PL	Regiony	6	Województwa	16	Podregiony	66	Powiaty i miasta na prawach powiatu	379	Gminy	2.479
PT	Continente	3	Comissões de Coordenação Regional + Regiões Autónomas	7	Grupos de Concelhos	30	Concelhos - Municípios	308	Freguesias	4.260
RO	Macroregiuni	4	Regiuni	8	Judet + Bucuresti	42	-		Comuni + Municipiu + Orase	3.180
SI	-	1	Kohezijske regije	2	Statistične regije	12	Upravne enote	58	Občine	210
SK	-	1	Oblasti	4	Kraje	8	Okresy	79	Obce	2.928
FI	Manner-Suomi, Ahvenanmaa/Fasta Finland, Åland	2	Suuralueet/Storområden	5	Maakunnat/Landskap	19	Seutukunnat/Ekonomiska regioner	71	Kunnat/Kommuner	342
SE	Landsdelar	3	Riksområden	8	Län	21	-		Kommuner	290
UK	Government Office Regions; Country	12	Counties (some grouped); Inner and Outer London; Groups of unitary authorities	37	Upper tier authorities or groups of lower tier authorities (unitary authorities or districts)	139	Lower tier authorities (districts) or individual unitary authorities; Individual unitary authorities or LECs (or parts thereof); Districts	406	Wards (or parts thereof)	10.310
EU-27		97		270		1.294		8.398		119.677

Vir / Source: Eurostat (2011). Regions in the European Union.

Klasifikacija NUTS (2010), ki je v veljavi od 1. 1. 2012, deli gospodarski prostor Evropske unije na 97 regij ravni NUTS 1, 270 regij ravni NUTS 2 in 1294 regij ravni NUTS 3. Na lokalni ravni sta določeni LAU 1 (Local Administrative Units) in LAU 2. Raven LAU 1 (včasih NUTS 4) je določena v večini držav članic (19 od 27). Raven LAU 2 (včasih NUTS 5) pa vključuje okoli 120.000 občin ali tem ustreznih enot v 27 državah članicah (Tabela 2).

Tabela 3: Površina regij (v km²)
Table 3: Area of the regions (in km²)

	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
	Povprečje / Average			Min			Max		
EU-27	45.400	16.310	3.400	161	13	13	336.837	226.775	106.012
BE	10.176	2.775	694	161	161	101	16.844	4.440	1.592
BG	55.501	18.500	3.964	42.672	14.487	1.349	68.330	22.365	7.748
CZ	78.867	9.858	5.633	78.867	496	496	78.867	17.618	11.015
DK	43.098	8.620	3.918	43.098	2.561	180	43.098	13.124	8.720
DE	22.319	9.398	867	404	404	36	70.552	29.480	3.058
EE	45.227	45.227	8.686	45.227	45.227	3.364	45.227	45.227	15.533
IE	69.797	34.899	8.725	69.797	33.252	921	69.797	36.545	14.286
EL	32.989	10.151	2.587	3.808	2.307	356	56.792	19.147	5.461
ES	72.284	26.631	8.576	7.447	13	13	215.322	94.226	21.766
FR	70.315	24.340	6.328	12.012	1.128	105	145.645	83.534	83.534
IT	60.278	14.352	2.740	49.801	3.263	212	73.224	25.711	7.400
CY	9.250	9.250	9.250	9.250	9.250	9.250	9.250	9.250	9.250
LV	64.559	64.559	10.760	64.559	64.559	303	64.559	64.559	15.246
LT	65.300	65.300	6.530	65.300	65.300	4.350	65.300	65.300	9.731
LU	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586	2.586
HU	31.009	13.290	4.651	6.916	6.916	525	49.499	18.337	8.445
MT	316	316	158	316	316	69	316	316	247
NL	10.386	3.462	1.039	7.291	1.449	128	11.893	5.749	3.437
AT	27.960	9.320	2.397	23.563	415	415	34.377	19.186	4.613
PL	52.114	19.543	4.708	27.521	9.412	261	74.860	35.559	12.090
PT	30.697	13.156	3.070	801	801	801	88.967	31.551	8.543
RO	59.598	29.799	5.676	36.274	1.821	238	72.612	36.850	8.697
SI	20.273	10.137	1.689	20.273	8.061	264	20.273	12.212	2.675
SK	49.035	12.259	6.129	49.035	2.053	2.053	49.035	16.263	9.455
FI	169.210	67.684	17.812	1.582	1.582	1.582	336.837	226.775	98.984
SE	147.116	55.168	21.017	48.203	6.789	3.055	312.052	165.296	106.012
UK	20.274	6.574	1.750	1.574	319	35	77.932	40.423	14.238

Vir / Source: Eurostat (2011). Regions in the European Union.

Tabela 4: Prebivalstvo regij, 2007 (v 1000)
Table 4: Population of the regions, 2007 (in 1000)

	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
	Povprečje / Average			Min			Max		
EU-27	5.119	1.839	384	27	27	10	18.013	11.629	6.121
BE	3.542	966	241	1.040	263	44	6.140	1.708	1.040
BG	3.830	1.277	274	3.666	937	114	3.994	2.116	1.239
CZ	10.334	1.292	738	10.334	1.133	306	10.334	1.649	1.250
DK	1.649	1.092	497	5.461	578	43	5.461	1.641	809
DE	5.142	2.165	200	664	516	35	18.013	5.213	3.410
EE	1.342	1.342	268	1.342	1.342	140	1.342	1.342	523
IE	4.357	2.179	545	4.357	1.167	262	4.357	3.190	1.208
EL	2.798	861	219	1.112	201	20	4.047	4.047	4.047
ES	6.411	2.362	761	2.019	69	10	13.017	7.982	6.121
FR	7.092	2.455	638	1.861	216	77	11.629	11.629	2.565
IT	11.881	2.829	541	6.686	125	58	15.705	9.594	4.037
CY	784	784	784	784	784	784	784	784	784
LV	2.276	2.276	379	2.276	2.276	239	2.276	2.276	720
LT	3.376	3.376	338	3.376	3.376	128	3.376	3.376	848
LU	480	480	480	480	480	480	480	480	480
HU	3.352	1.437	503	2.885	964	212	4.102	2.885	1.699
MT	409	409	205	409	409	31	409	409	378
NL	4.095	1.365	410	1.703	377	50	7.654	3.458	1.380
AT	2.767	922	237	1.764	281	21	3.541	1.668	1.668
PL	6.354	2.383	578	3.920	1.009	277	7.937	5.180	1.704
PT	3.536	1.516	354	244	244	41	10.119	3.745	2.023
RO	5.387	2.693	513	205	1.927	223	6.555	3.725	1.942
SI	2.018	1.009	168	2.018	934	45	2.018	1.084	506
SK	5.397	1.350	675	5.397	609	556	5.397	1.863	801
FI	2.645	1.058	278	27	27	27	5.262	1.475	1.475
SE	3.049	1.144	436	1.704	371	57	3.980	1.934	1.934
UK	5.082	1.684	438	1.759	444	20	8.296	4.602	1.903

Vir / Source: Eurostat (2011). Regions in the European Union.

2.1.4 Sistem šifriranja in poimenovanja regij

Regije imajo enotne šifre za vsako raven. Hkrati z vzpostavitvijo klasifikacije NUTS je bil vzpostavljen tudi sistem šifriranja in poimenovanja regij. Regije imajo enotne šifre za vsako raven, pri čemer raven NUTS določa dolžino šifre NUTS. Imena regij so zapisana tako, da je črkovanje v nacionalnem jeziku, izpuščeni pa so naglasi in preglasi. Taka imena uporabljamo tudi v delovnem zvezku pri tabelah s podatki sosednjih regij.

2.1.5 Regionalna razdelitev zunaj EU

NUTS klasifikacija je določena samo za 27 držav članic EU. Za druge države, ki sestavljajo Evropski gospodarski prostor (EGP) in za Švico, so regije tudi označene na način, ki spominja na NUTS. V državah kandidatkah je Eurostat pripravil klasifikacije statističnih regij, ki imajo podobno hierarhijo kot NUTS klasifikacija. S pristopom države v EU postane razdelitev na

statistične regije, ki velja v določeni državi in je bila dvostransko dogovorjena v skladu z določbami Uredbe NUTS, del NUTS klasifikacije.

2.1.6 Spremembe NUTS klasifikacije

Uredba NUTS določa tudi pravila za prihodnje spremembe klasifikacije NUTS. Komisija predlaga spremembe v tri-letnih intervalih. Po sprejetju prve uredbe iz leta 2003 je 1.1.2012 stopila v veljavo že druga različica regionalne členitve (NUTS 2010)². Zadnje spremembe klasifikacije so vezane samo na nekatere države. Večina sprememb je na teritorialni ravni NUTS 3 in se tičejo petih držav. Najpomembnejše spremembe so na ravni NUTS 2 in so se zgodile v dveh državah. V eni državi pa je prišlo do sprememb tudi na NUTS 1 ravni. Zaradi harmonizacije NUTS klasifikacije je prišlo tudi do sprememb imen na vseh NUTS ravneh v naslednjih državah: Belgija, Irska, Grčija, Španija, Italija, Luksemburg, Avstrija, Portugalska in Slovaška. V Latviji je prišlo do sprememb klasifikacije zaradi administrativne teritorialne reforme na ravni občin v letu 2009. Vse spremembe so stopile v veljavo 1.1.2012, Eurostat pa je začel uporabljati novo klasifikacijo že jeseni 2011.

2.2 Standardna klasifikacija teritorialnih enot – SKTE

V Sloveniji uporabljamo standardno klasifikacijo teritorialnih enot od ravni NUTS 3 naprej. Uredbi (ES) št. 1059/2003 in 31/2011 urejata torej teritorialno razdelitev držav članic EU, in s tem tudi Slovenije, po enotnih kriterijih na prvih treh ravneh, imenovanih NUTS 1 (pri nas celotna država Slovenija), NUTS 2 (Vzhodna in Zahodna Slovenija) in NUTS 3 (12 statističnih regij). Do vstopa Slovenije v EU je za teritorialno členitev Slovenije veljala slovenska Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 28/2000), ki je urejala teritorialno razdelitev Slovenije ne samo na prvih treh ravneh, ampak kar na desetih. Ker pa z vstopom Slovenije v EU za prve tri ravni veljata evropski uredbi, je bila za ostale ravni sprejeta nova Uredba SKTE (Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, Uradni list RS, št. 9/2007), ki ureja razdelitev teritorija Republike Slovenije za potrebe statistike na ravneh, nižjih od NUTS 3 in s tem dopolnjuje evropski uredbi o teritorialni delitvi držav članic. Standardna klasifikacija teritorialnih enot se uporablja v podporo razvoju, pri strokovnem načrtovanju in merjenju učinkov politike, za socio-ekonomske analize, izobraževanje ter informiranje širše javnosti. Z njo je območje Slovenije razdeljeno na pet ravni:

- SKTE 4 upravne enote,
- SKTE 5 občine,
- SKTE 6 krajevne skupnosti, vaške skupnosti in četrtne skupnosti,
- SKTE 7 naselja,
- SKTE 8 prostorski okoliši.

² Commission regulation (EU) No 31/2011 of 17 January 2011 amending annexes to Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). OJ L 13, 18.1.2011.

Upravna enota se ustanovi za opravljanje nalog državne uprave, ki jih je treba organizirati in izvajati teritorialno. Območja upravnih enot določi vlada z uredbo, tako da je zagotovljeno racionalno in učinkovito opravljanje upravnih nalog. Praviloma obsega območje ene lokalne skupnosti ali več (Uradni list RS, št. 113/05). V Sloveniji imamo 58 upravnih enot.

Občina je temeljna samoupravna lokalna skupnost, ki v okviru ustave in zakonov samostojno ureja in opravlja svoje zadeve in izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakoni. Območje občine obsega območje naselja ali več naselij, ki jih povezujejo skupne potrebe in skupni interesi prebivalcev. Po zadnjih spremembah iz leta 2011 (Uradni list RS št. 9/2011), imamo v Sloveniji 211 občin.

Naselja se oblikuje tako, da obsega zaokroženo območje z vsaj desetimi stavbami. Vsako naselje mora imeti svoje ime. Praviloma ima naselje ime po zemljepisnem imenu, lahko pa tudi po imenih, povezanih z zgodovino in kulturnim izročilom naselja. Območja naselij morajo biti oblikovana tako, da pokrivajo območje celotne občine. Na stanje 1.4.2012 je bilo v Sloveniji 6.032 naselij.

Prostorski okoliš je osnovna in najmanjša nedeljena prostorska enota, ki je ne sekajo meje preostalih prostorskih enot in ima opredeljeno pripadnost višjim prostorskim enotam. Z združevanjem prostorskih okolišev dobimo območja osnovnih in nekaterih dodatnih enot. Na stanje 1.4.2012 je bilo v Sloveniji 17.680 prostorskih okolišev.

3 REGIONALNA ANALIZA BRUTO DOMAČEGA PROIZVODA

3.1 Metodološka pojasnila

Bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca je najpogosteje uporabljeni kazalnik, s katerim ugotavljamo razlike v ekonomski moči in razvitosti dveh ali več regij ali držav med seboj. Kaže rezultate ekonomske dejavnosti, dosežene v posameznih teritorialnih enotah v določenem obdobju. Toda kaj v resnici pomeni? Kako je primerjava sploh mogoča, ko pa med seboj primerjamo teritorialne enote različnih velikosti in regije, ki uporabljajo različne valute?

Medsebojna primerjava različno velikih teritorialnih enot, kjer je ustvarjena različna višina BDP je mogoča, če uporabimo kazalnik BDP na prebivalca, izražen v standardih kupne moči (SKM). Primerjava BDP med državami ali regijami prinaša tri glavne težave:

- razlike v metodologiji, opredelitvi BDP;
- vrednost BDP je izražena v denarju, ki je običajno nacionalna valuta;
- ravni cen so med posameznimi državami, regijami različne.

Osnovni pogoji za zagotavljanje primerljivosti med BDP različnih teritorialnih enot so zato: (i) skladnost v metodologiji izračunavanja BDP, (ii) uporaba enotne »valute« in (iii) prikaz enakih ravni cen. Prvi pogoj je izpolnjen z uporabo standardnih metodologij nacionalnih računov (ESA 95). Drugi pogoj bi lahko izpolnili s pretvorbo nacionalnih valut z deviznim tečajem v EUR (ali kakšno drugo valuto), vendar menjalni tečaji ne bi izločili vseh mednarodnih cenovnih razlik, saj so na ta način dobljene vrednosti še vedno prikazane na nacionalni ravni cen. Za prikaz enake ravni cen potrebujemo pretvornik, ki hkrati odpravi razlike v valutah in razlike v ravni cen med državami, regijami. Ta pretvornik se imenuje pariteta kupne moči (PKM) ali angleško *purchasing power parity* (PPP). BDP, ki je rezultat pretvorbe s PKM, imenujemo BDP v PKM. Mednarodna primerjava BDP v PKM je mogoča z uporabo standardov kupne moči (SKM, angleško *PPS – purchasing power standards*). V Eurostatu zaradi praktičnih razlogov PKM izračunajo za skupino držav članic EU-15³ kot bazo, tako da so PKM posameznih držav izražene nevtrarno, v umetni »povprečni valuti«, ki jo imenujemo SKM (Bregar, Repotočnik, 2003, str. 39–42).

Okvir 1: Pariteta kupne moči

»Pariteta kupne moči so posebni indeksi cen, ki kažejo razmerje v ravni cen med državami in izenačujejo kupno moč različnih valut. V mednarodnih primerjavah imajo podobno vlogo kot deflatorji v časovnih primerjavah BDP, saj z njimi izločamo razlike v ravni cen med primerjanimi državami. PKM se izračunavajo po posebnih, kompleksnih metodoloških postopkih, katerih teoretske temelje postavlja teorija indeksnih števil, organizacijsko-tehnične temelje izračunavanja pa je v sedemdesetih letih postavil International Comparison Project (ICP project), ki se od leta 1980 naprej izvaja v Evropi kot skupni evropski program primerjav (European Comparison Programme – ECP); najpomembnejši del tega programa je Eurostat – OECD PKM program.

³ In EU-27, opomba avtorice DZ

Pri različnih analitičnih uporabah PKM ne smemo prezreti, da so PKM kot ključni element za vzpostavljanje mednarodne primerljivosti vrednostnih agregatov po svoji zasnovi indeksna števila. Zaradi znanega problema indeksnih števil⁴ ta ne morejo zagotavljati točnega merila relativnih razlik v cenah med državami. Poleg tega pa je njihovo izračunavanje podvrženo kompleksnim, zahtevnim in pogosto tudi poenostavljenim metodološkim postopkom in zbiranjem podatkov, v katerem sodeluje veliko število držav, ki se razlikujejo po razvitosti, velikosti, življenjski ravni, potrošnih navadah in, ne nazadnje, tudi po kvaliteti uradne statistike. V strokovnih napotkih o uporabi PKM in z njimi povezanih podatkov najdemo podobna opozorila, »da je treba računati v izračunih PKM s +/- 5% napako..., saj so PKM le statistični konstrukt, ne pa natančne vrednosti (OECD Purchasing Power Parities and Real Expenditures – 1996 Results), in da so pri razvrščanju držav relativno majhne razlike lahko posledica metodoloških dejavnikov, ne pa dejanskih razlik med državami« (Bregar, Repotočnik, 2003, str. 3).

Pri analizi regionalnega BDP moramo upoštevati še kraj bivanja in kraj dela. Razlikovanje med krajem dela in krajem bivanja je pomembno, saj je lahko na območjih z visokim deležem dnevnih migrantov BDP na prebivalca izredno visok (npr. veliki gospodarska središča, kakršen je London) in relativno nizek v okoliških regijah, čeprav je zanje značilna visoka kupna moč gospodinjestev in visoki razpoložljivi dohodki prebivalstva. Pri regionalnem BDP upoštevamo BDP samo v regiji, kjer oseba dela. BDP v regijah, kjer je število zaposlenih oseb, ki v regiji delajo, večje kakor število oseb, ki v regiji živijo, je zato večji od kupne moči prebivalstva v teh regijah.

Revizije podatkov o BDP so stalnice vsako leto. Podatki o BDP se zaradi različnih vzrokov (ne nazadnje so podatki o BDP na prebivalca v PKM tudi eden od osnovnih meril za dodeljevanje sredstev kohezijske politike EU) redno pregledujejo. Poleg rednih revizij vsako leto pride še do velikih metodoloških sprememb. Ena glavnih metodoloških sprememb, ki predstavlja spremembe v zasnovi, definicijah in klasifikacijah na področju nacionalnih računov, je bil prehod iz obračunskih pravil ESA 79 na ESA 95, kar je močno vplivalo na izide BDP v PKM.

Pri izračunavanju regionalnih bruto dodanih vrednosti (BDV) prihaja do vrste problemov. Temeljni problem izhaja iz dejstva, da za subjekte, katerih enote poslujejo v dveh ali več regijah, ni neposrednih podatkov po regijah. Celotna BDV je izračunana v regiji, kjer je sedež subjekta. V Sloveniji zaradi pomanjkanja podatkov pri izračunavanju BDP na prebivalca v PKM po statističnih regijah ne upoštevamo razlike v ravni cen med regijami (podobno je tudi pri drugih državah na ravni nižjih teritorialnih enot). Regionalna primerjava tako ne upošteva dejanskih razlik med regijami znotraj države, saj predpostavljamo, da so ravni cen v vseh regijah enake, torej take kakor na ravni celotne države, kar zamegljuje dejansko sliko.

⁴ Problem indeksnih števil, kot ga je leta 1936 opredelil Ragnar Frisch v članku "Annual Survey of General Economic Theory: The Problem of Index Numbers" izhaja iz preprostega dejstva, da v ekonomiji ne razpolagamo z nedvoumnim, v času in prostoru nespremenljivim merilom za določanje relativnega pomena (za vrednotenje) ekonomskim pojavom in s tem tudi nimamo merila, ki bi omogočalo njihovo nedvoumno agregiranje. Sleherni postopek agregacije, ki se formalno kaže z izbranim indeksnim obrazcem, vnaša v izračun indeksov nujno določeno stopnjo pristranskosti.

Podatki temeljijo na metodologiji regionalnih računov. V tem delovnem zvezku smo podatke o regionalni bruto dodani vrednosti in bruto domačem proizvodu pridobili iz SURS-a, nekatere podatke pa tudi iz Eurostat baze regionalnih podatkov. Podatki temeljijo na metodologiji regionalnih računov, ki so podsistem nacionalnih računov, le da je njihov predmet raziskovanja vezan na posamezne teritorialne enote. Regionalna bruto dodana vrednost in bruto domači proizvod sta izračunana s posredno metodo. Podatki o bruto dodani vrednosti po dejavnostih na državni ravni so po določenih dohodkovnih delih porazdeljeni po regijah z ustreznimi ključi, sicer pa so zasnove, uporabljene v regionalnih računih, enake kakor v nacionalnih računih. Metodologija je mednarodno primerljiva. Osnovni vir za mednarodne primerjave je Eurostatova zbirka podatkov General and regional statistics, Regions and cities.

Bruto dodano vrednost prikazujemo tudi po področjih dejavnosti. Področja dejavnosti Standardne klasifikacije dejavnosti 2008 (SKD_2008) so:

- A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo / Agriculture, hunting, forestry and fishing
- B Rudarstvo / Mining and quarrying
- C Predelovalne dejavnosti / Manufacturing
- D Oskrba z električno energijo, plinom in paro / Electricity, gas, steam and air conditioning supply
- E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja / Water supply, sewerage, waste management and remediation activities
- F Gradbeništvo / Construction
- G Trgovina, vzdrževanje, popravila motornih vozil / Wholesale, and retail trade; repair of motor vehicles
- H Promet in skladiščenje / Transportation and storage
- I Gostinstvo / Accommodation and food service activities
- J Informacijske in komunikacijske dejavnosti / Information and communication
- K Finančne in zavarovalniške dejavnosti / Financial and insurance activities
- L Poslovanje z nepremičninami / Real estate activities
- M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti / Professional, scientific and technical activities
- N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti / Administrative and support service activities
- O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti / Public administration and defence, compulsory social security
- P Izobraževanje / Education
- Q Zdravstvo in socialno varstvo / Human health and social work activities
- R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti / Arts, entertainment and recreation
- S Druge dejavnosti / Other service activities
- T Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo / Activities of households as employers of domestic personnel, undifferentiated goods-producing activities of private households for own use
- U Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles / Activities of extraterritorial organizations and bodies

3.2 Struktura bruto dodane vrednosti po statističnih regijah

Statistične regije v Sloveniji se med seboj razlikujejo po obsegu in po strukturi bruto dodane vrednosti, med njimi pa najbolj izstopa osrednjeslovenska regija. Ta je v letu 2009 v povprečju ustvarila skoraj 37 % vse slovenske bruto dodane vrednosti (BDV). Tretjino BDV skupaj ustvarijo še podravska, savinjska in gorenjska regija, preostanek pa ostalih osem regij. Struktura BDV po regijah je različna. Osrednjeslovenska regija je v letu 2009 skoraj 80 % BDV ustvarila v storitvenem sektorju, pri čemer jo dohaja le še obalno-kraška regija (76,2 %). To sta tudi edini regiji, ki imata nadpovprečen delež ustvarjene BDV v storitvenih dejavnostih. Po ustvarjeni BDV v predelovalnih dejavnosti in rudarstvu izstopata koroška regija in jugovzhodna Slovenija, v energetiki spodnjeposavska. V gradbeništvu ustvarijo okoli 10 % BDV v obalno-kraški, goriški, notranjsko-kraški in pomurski regiji. Slednja ustvari nadpovprečen delež BDV še v kmetijstvu (Tabela 5 in Tabela 6).

Struktura bruto dodane vrednosti regij se je spreminjala v smeri zmanjševanja deleža kmetijskega sektorja in povečevanja deleža storitvenega sektorja in gradbeništva. V daljšem časovnem obdobju so opazne spremembe strukture BDV po regijah – predvsem se je zmanjševal delež kmetijskega sektorja in povečeval delež storitvenega sektorja in gradbeništva. Delež bruto dodane vrednosti osrednjeslovenske regije v bruto dodani vrednosti države se vsako leto nekoliko poveča in glede na leto 2000 je bil višji že za 3 o.t. Spremembe pa so opazne tudi v strukturi BDV po regijah. V letu 2009 se je glede na leto 2000 v vseh regijah, zmanjšal delež kmetijskega sektorja, istočasno pa se je, razen v jugovzhodni Sloveniji in spodnjeposavski regiji, zmanjšal tudi delež industrijskega sektorja (dejavnosti B,C,D,E). Na drugi strani so vse regije zabeležile porast storitvenega sektorja in tudi gradbeništva, katerega delež je upadel le v spodnjeposavski regiji. Najbolj je delež storitvenega sektorja povečala zasavska regija (za 8,2 strukturne točke), ki je na drugi strani, skupaj z gorenjsko, najbolj zmanjšala delež industrijskega sektorja v tem obdobju (gorenjska -9,3 in zasavska -8,7 strukturne točke). Notranjsko-kraška je med vsemi regijami najbolj povečala delež gradbeništva (za 3,5 strukturne točke). V letu 2009 se je glede na leto 2008 nadaljeval trend zmanjševanja deleža bruto dodane vrednosti predvsem v industrijskem sektorju (B,C,D,E), še posebej na Koroškem in Gorenjskem. Kriza v gradbeništvu je vpliva na zmanjševanje deleža gradbenega sektorja skoraj v vseh regijah. Nadaljevalo pa se je naraščanje deleža storitvenega sektorja v vseh regijah, pri čemer je najbolj izstopala koroška regija.

Tabela 5: Bruto dodana vrednost – struktura po dejavnostih, 2009
Table 5: Gross value added – Activity structure, 2009

Dejavnosti / Activity	Statistične regije / Statistical Regions														
	SLO- VENIJA	ZAHOD- NA SLO.	Obalno- kraška	Goriška	Gorenj- ska	Osrednje sloven- ska	VZHOD- NA SLO.	Notranj- sko- kraška	Jugovzho- dna Slovenija	Spodnje posavska	Zasavska	Savinjska	Koroška	Podrav- ska	Pomur- ska
DEJAVNOSTI - SKUPAJ / ACTIVITIES – TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo / Agriculture, hunting, forestry and fishing	2,4	1,4	1,5	3,2	2,3	0,9	3,8	7,2	4,2	4,6	2,0	3,0	4,1	2,8	7,2
BCDE Industrija / Industry ¹	23,1	17,1	12,2	26,4	27,5	14,2	30,8	27,3	40,6	40,4	36,9	32,9	37,2	23,0	22,7
Od tega: C Predelovalne dejavnosti / Manufacturing	19,0	14,6	9,8	22,5	25,1	11,9	24,6	25,8	39,4	17,0	23,1	25,2	30,5	18,5	20,0
F Gradbeništvo / Construction	8,0	7,6	10,1	10,7	7,8	6,7	8,5	10,2	7,0	7,5	7,2	9,4	6,5	8,7	10,0
GHI Trgovina, promet in gostinstvo / Trade, transportation and accommodation and food service activities	20,6	22,9	35,4	16,3	23,4	21,9	17,5	18,1	14,1	15,1	16,3	20,1	15,1	17,8	18,6
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti / Information and communication	3,9	5,6	2,0	1,6	1,9	7,6	1,7	0,7	1,0	0,5	1,5	1,6	1,3	2,9	1,6
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti / Financial and insurance activities	5,1	6,3	6,1	3,5	3,0	7,5	3,6	2,6	2,6	1,9	2,4	3,0	2,7	5,7	2,8
L Poslovanje z nepremičninami / Real estate activities	7,7	6,7	7,2	8,0	9,3	5,8	8,9	11,0	7,8	8,1	9,6	8,0	9,3	9,2	11,6
MN Strokovne, znanstvene in tehnične ter druge poslovne dejavnosti / Professional, scientific and technical and other service activities	8,9	10,4	6,7	6,4	6,7	12,5	7,0	4,9	7,5	4,9	7,7	5,8	4,7	9,7	4,8
OPQ Uprava, obramba, soc. varnost, izobraževanje, zdravstvo / Administration, defence, social security, education, health	17,4	18,3	14,6	14,8	15,7	20,0	16,3	16,8	14,3	15,7	15,0	14,6	17,0	18,0	19,1
RSTU Druge dejavnosti / Other activities	2,8	3,6	4,1	9,1	2,5	3,0	1,7	1,2	1,0	1,3	1,6	1,7	2,1	2,2	1,7

Opomba: Glej seznam dejavnosti v poglavju 3.1 / See the list of activity in the chapter 3.1.

Vir: SURS. / Source: SORS.

Tabela 6: Bruto dodana vrednost – struktura po regijah, 2009
Table 6: Gross value added – Regional structure, 2009

Dejavnosti / Activity	Statistične regije / Statistical Regions														
	SLO- VENIJA	ZAHOD- NA SLO.	Obalno- kraška	Goriška	Gorenj- ska	Osrednje sloven- ska	VZHOD- NA SLO.	Notranj- sko- kraška	Jugovzho- dna Slovenija	Spodnje posavska	Zasavska	Savinjska	Koroška	Podrav- ska	Pomur- ska
DEJAVNOSTI - SKUPAJ / ACTIVITIES – TOTAL	100,0	56,3	5,9	5,5	8,1	36,8	43,7	1,8	6,4	2,9	1,5	11,3	2,7	13,2	3,8
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo / Agriculture, hunting, forestry and fishing	100,0	31,6	3,6	7,3	7,7	13,0	68,4	5,5	11,0	5,5	1,2	14,1	4,5	15,3	11,4
BCDE Industrija / Industry ¹	100,0	41,7	3,1	6,3	9,7	22,6	58,3	2,2	11,3	5,1	2,3	16,1	4,3	13,2	3,8
Od tega: C Predelovalne dejavnosti / Manufacturing	100,0	43,4	3,0	6,6	10,8	23,1	56,6	2,5	13,3	2,6	1,8	15,1	4,3	12,9	4,1
F Gradbeništvo / Construction	100,0	53,3	7,4	7,3	7,9	30,7	46,7	2,3	5,6	2,8	1,3	13,3	2,2	14,4	4,8
GHI Trgovina, promet in gostinstvo / Trade, transportation and accommodation and food service activities	100,0	62,7	10,1	4,4	9,3	39,0	37,3	1,6	4,4	2,2	1,1	11,1	2,0	11,4	3,5
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti / Information and communication	100,0	80,6	3,0	2,2	3,9	71,4	19,4	0,3	1,6	0,4	0,5	4,5	0,9	9,6	1,5
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti / Financial and insurance activities	100,0	69,4	7,0	3,8	4,8	53,8	30,6	0,9	3,2	1,1	0,7	6,5	1,4	14,8	2,1
L Poslovanje z nepremičninami / Real estate activities	100,0	49,1	5,5	5,7	9,8	28,1	50,9	2,6	6,5	3,1	1,8	11,8	3,2	15,9	5,8
MN Strokovne, znanstvene in tehnične ter druge poslovne dejavnosti / Professional, scientific and technical and other service activities	100,0	65,6	4,4	4,0	6,1	51,2	34,4	1,0	5,4	1,6	1,3	7,4	1,4	14,3	2,0
OPQ Uprava, obramba, soc. varnost, izobraževanje, zdravstvo / Administration, defence, social security, education, health	100,0	59,1	4,9	4,7	7,3	42,1	40,9	1,8	5,3	2,6	1,3	9,5	2,6	13,7	4,2
RSTU Druge dejavnosti / Other activities	100,0	73,0	8,7	18,0	7,1	39,2	27,0	0,8	2,4	1,3	0,8	6,9	2,0	10,3	2,4

Opomba: Glej seznam dejavnosti v poglavju 3.1 / See the list of activity in the chapter 3.1.

Vir: SURS. / Source: SORS.

3.3 Bruto domači proizvod na prebivalca

Osrednjeslovenska regija najbolj presega slovensko povprečje v BDP na prebivalca, spremembe v razporeditvi regij po tem kazalniku pa so majhne. V letu 2009 je BDP na prebivalca najbolj presegal slovensko povprečje v osrednjeslovenski regiji (za dobrih 42 %), kjer živi dobra četrtnina prebivalstva Slovenije, najnižji pa je bil v pomurski (za 34,3 % nižji od slovenskega povprečja), kjer živi slabih 6 % prebivalstva Slovenije. Edina regija, ki poleg osrednjeslovenske, že vsa leta nekoliko presega slovensko povprečje, je obalno-kraška (za 9 % v letu 2009). Med ostalimi regijami dosegajo 90 % in več goriška regija in jugovzhodna Slovenija, med 80 in 90 % slovenskega povprečja so savinjska, spodnjeposavska, podravska in gorenjska, manj kot 75 % slovenskega povprečja dosegata koroška in notranjsko-kraška, zasavska pa dosega dobrih 66 % slovenskega povprečja. V regijah, ki dosegajo manj kot 75 % slovenskega povprečja, živi skupaj 14 % prebivalstva Slovenije. Spremembe v razporeditvi regij po BDP na prebivalca med leti 2000 in 2009 so majhne. Največja sprememba je opazna pri podravski regiji, ki je napredovala za dve mesti (z devetega na sedmo) in pri gorenjski regiji, ki je poslabšala svoj položaj za dve mesti (s šestega na osmo). Spodnjeposavska in koroška sta spremenili položaj za eno mesto (prva s sedmega na šesto in druga z osmega na deveto).

Tabela 7: Bruto domači proizvod na prebivalca po regijah, 2000, 2005 in 2009
Table 7: Gross domestic product by regions, 2000, 2005 and 2009

STATISTIČNE REGIJE / STATISTICAL REGIONS, SKTE 3 / NUTS 3	2000				2005				2009			
	EUR ¹ / preb	SKM na preb./ PPSpC	Indeks/ Index, SLO=100	Indeks/ Index, EU- 27=100	EUR ¹ / preb	SKM na preb./ PPSpC	Indeks/ Index, SLO=100	Indeks/ Index, EU- 27=100	EUR ¹ / preb	SKM na preb./ PPSpC	Indeks/ Index, SLO=100	Indeks /Index, EU- 27=100
SLOVENIJA	10.908	15.300	100,0	80,1	14.355	19.600	100,0	87,1	17.295	21.809	100,0	87,2
Zahodna Slovenija	12.898	18.092	118,2	94,7	17.265	23.573	120,3	104,8	20.749	26.163	120,0	104,7
Obalno-kraška	11.760	16.496	107,8	86,4	15.160	20.698	105,6	92,0	18.848	23.767	109,0	95,1
Goriška	10.664	14.959	97,8	78,3	13.552	18.503	94,4	82,2	16.358	20.627	94,6	82,5
Gorenjska	9.693	13.596	88,9	71,2	12.596	17.197	87,7	76,4	14.189	17.892	82,0	71,6
Osrednjeslovenska	14.975	21.005	137,3	110,0	20.462	27.938	142,5	124,2	24.660	31.095	142,6	124,4
Vzhodna Slovenija	9.230	12.947	84,6	67,8	11.870	16.206	82,7	72,0	14.244	17.961	82,4	71,8
Notranjsko-kraška	8.797	12.340	80,7	64,6	10.421	14.229	72,6	63,2	12.518	15.785	72,4	63,1
Jugovzhodna Slovenija	10.147	14.233	93,0	74,5	13.390	18.281	93,3	81,3	15.978	20.148	92,4	80,6
Spodnjeposavska	9.580	13.438	87,8	70,4	12.188	16.641	84,9	74,0	14.805	18.669	85,6	74,7
Zasavska	8.560	12.006	78,5	62,9	10.037	13.704	69,9	60,9	11.488	14.486	66,4	57,9
Savinjska	9.798	13.744	89,8	72,0	12.783	17.453	89,0	77,6	15.396	19.414	89,0	77,7
Koroška	9.141	12.822	83,8	67,1	11.458	15.644	79,8	69,5	12.958	16.340	74,9	65,4
Podravska	8.996	12.618	82,5	66,1	11.854	16.185	82,6	71,9	14.452	18.224	83,6	72,9
Pomurska	7.928	11.120	72,7	58,2	9.613	13.125	67,0	58,3	11.359	14.323	65,7	57,3
EU-27	19.100	19.100	175,1	100,0	22.500	22.500	156,7	100,0	23.500	23.500	135,9	100,0

Opomba / Note: ¹Fiksni tečaj 2007. / ¹Fixed exchange rate 2007.

Viri: SURS, revidirano dec. 2011; Eurostat. / Sources: SORS, revised Dec.2011; Eurostat.

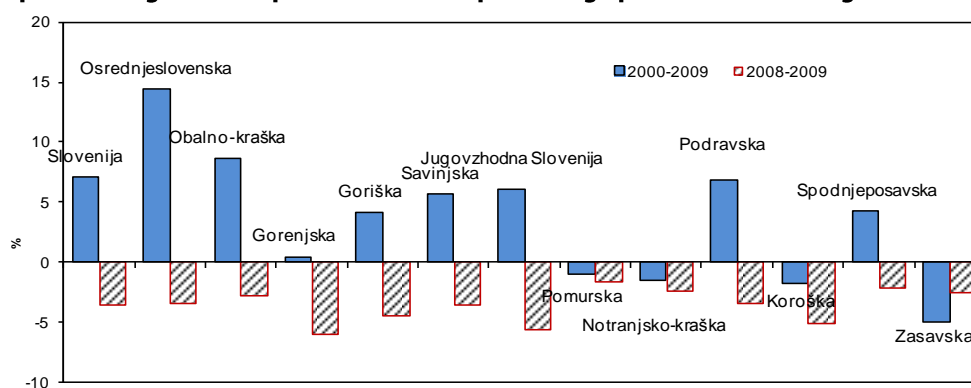
Osrednjeslovenska in obalno kraška regija edini presegata tudi povprečje EU-27. V letu 2009 je osrednjeslovenska regija presegla povprečje EU-27 za skoraj četrtno, obalno-kraška pa za

okoli 5 %. Največji razkorak do evropskega povprečja kažeta pomurska in zasavska regija, ki zaostajata za več kot 40 %. Z vidika kohezijske politike je zanimivo predvsem povprečje zadnjih treh let na teritorialni ravni NUTS 2. Vzhodna Slovenija je v obdobju 2007-2009 dosegla 73,3 % povprečja EU-27 (isto tudi v 2006-2008), kar je pod zgornjo mejo za upravičenost do sredstev kohezijske politike, medtem ko je Zahodna Slovenija preseгла evropsko povprečje za 6,6 % (v obdobju 2006-2008 pa za 6,9 %).

Spremembe BDP na prebivalca glede na leto 2000 kažejo na zmanjševanje razkoraka Slovenije do evropskega povprečja, ki pa se je v letu 2009 ustavilo. Zmanjševanje razkoraka slovenskih regij do evropskega povprečja je bilo uspešno vse do vključno leta 2008, saj je BDP na prebivalca glede na povprečje EU-27 v letu 2008 v primerjavi z letom 2000 porasel v vseh regijah, razen zasavski, najbolj pa v osrednjeslovenski regiji. V letu 2009 se je ta proces prekinil. Edini regiji, ki še vedno presegata evropsko povprečje sta osrednjeslovenska in obalno-kraška regija, vendar sta obe zmanjšali prednost pred njim. Obenem se je povečal razkorak tudi pri vseh ostalih regijah, najbolj pri gorenjski, jugovzhodni Sloveniji in koroški regiji. Tudi, če upoštevamo daljše časovno obdobje – meda leti 2000 in 2009 – je osrednjeslovenska regija najbolj izboljšala položaj do evropskega povprečja (za 14,4 odstotne točke), zasavska pa ga je najbolj poslabšala (-4,9 odstotne točke).

Kar nekaj slovenskih regij sodi med evropske regije z bolj dinamičnim razvojem. Osrednjeslovenska regija je bila v letu 2009 na stotem mestu med evropskimi regijami na NUTS 3 ravni po dinamičnem gospodarskem razvoju, če ga merimo s spremembo BDP na prebivalca. Med leti 2000 in 2009 je ta znašala kar 14 odstotnih točk. Med 1090 regijami⁵ na NUTS 3 ravni so v prvi tretjini regij po dinamičnem razvoju še obalno-kraška, savinjska, jugovzhodna Slovenija, spodnjeposavska in goriška regija. Te regije so zmanjšale zaostanek za evropskim povprečjem vsaj za 4 odstotne točke.

Slika 1: Sprememba BDP na prebivalca v odstotnih točkah glede na povprečje EU-27
Graph 1: Change of GDP per inhabitant in percentage points of the average of EU-27



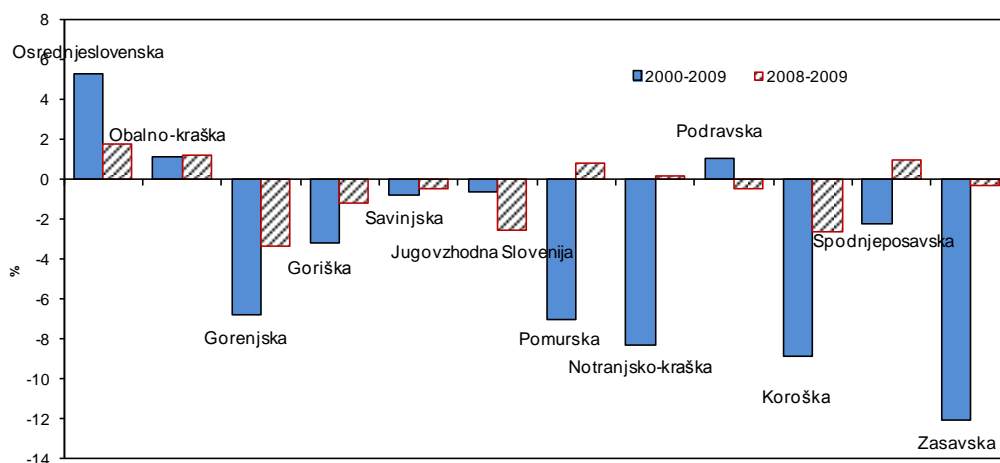
Vir: SURS, preračuni avtorice. /Source: SORS, author's calculations.

V letu 2009 se je gospodarska aktivnost znižala v vseh regijah, najmanj v osrednjeslovenski, kar je vplivalo na povečanje njenega razkoraka do ostalih regij in obenem na povečanje razkoraka

⁵ Za katere so na voljo podatki za leto 2000 in 2009.

ekonomsko šibkejših regij do slovenskega povprečja. V obdobju od leta 2000 do 2009 je v primerjavi s slovenskim povprečjem svojo prednost najbolj povečala osrednjeslovenska regija (za 5,3 odstotnih točk), najbolj pa je BDP na prebivalca zaostal za slovenskim povprečjem v zasavski regiji (-12,1 odstotnih točk) (Slika 2), kjer se je v istem obdobju število delovnih mest zmanjšalo za 16,7 %, kar je največ med statističnimi regijami. V letu 2009 sta obe regiji z nadpovprečnim BDP na prebivalca beležili najmanjše znižanje gospodarske aktivnosti (Slika 3) in tako še povečali prednost pred slovenskim povprečjem. Na drugi strani je bilo največje znižanje BDP na prebivalca zabeleženo v koroški in gorenjski regiji ter jugovzhodni Sloveniji, tj. v regijah z relativno visokim deležem predelovalnih dejavnosti v strukturi BDV, ki jih je kriza prav v letu 2009 najbolj prizadela. Prvič po letu 2000 je pomurska, ekonomsko najšibkejša regija, svoj zaostanek do slovenskega povprečja v letu 2009 nekoliko zmanjšala.

Slika 2: Sprememba BDP na prebivalca v odstotnih točkah glede na povprečje Slovenije
Graph 2: Change of GDP per capita in percentage points of the average of Slovenia

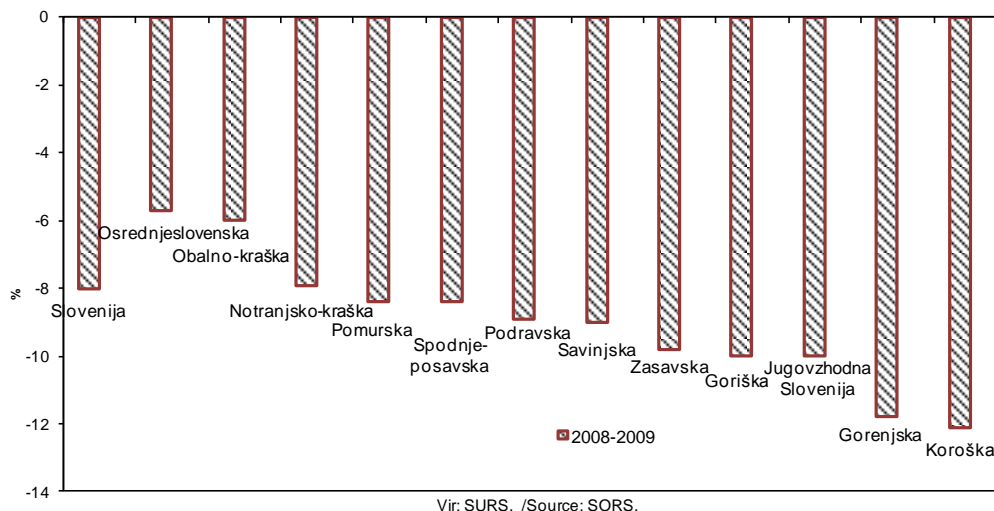


Vir: SURS, preračuni avtorice. /Source: SORS, author's calculations.

V EU-27 je bilo zmanjševanje razlik do evropskega povprečja močno predvsem v državah, ki so se pridružile EU v zadnjih širitvah. Primerjava BDP na prebivalca v letu 2008 glede na leto 2000 kaže, da so bile pri približevanju evropskemu povprečju uspešnejše nove članice. Ekonomska in finančna kriza je namreč najprej prizadela predvsem stare države članice. Irska, Francija in Nemčija so bile v recesiji že v letu 2008, v večji vpliv krize pa je bilo zaznati v letu 2009. Kriza je tudi bolj prizadela regije z višjim BDP na prebivalca ali regije, ki so bolj odvisne od izvoza ali turizma in manj kmetijske regije in tiste, ki bolj zaostajajo v razvoju (Eurostat regional yearbook, 2011). Proces zmanjševanja razlik do evropskega povprečja je pogosto povezan tudi s krepitvijo in večjo gospodarsko aktivnostjo tiste regije, kjer je prestolnica države, kar je značilno tudi za Slovenijo.

Slika 3: Realno zmanjšanje BDP 2009 glede na leto 2008 (%)

Graph 3: GDP decrease in real terms, 2008-2009 (%)



3.4 Merjenje regionalnih razlik v BDP na prebivalca

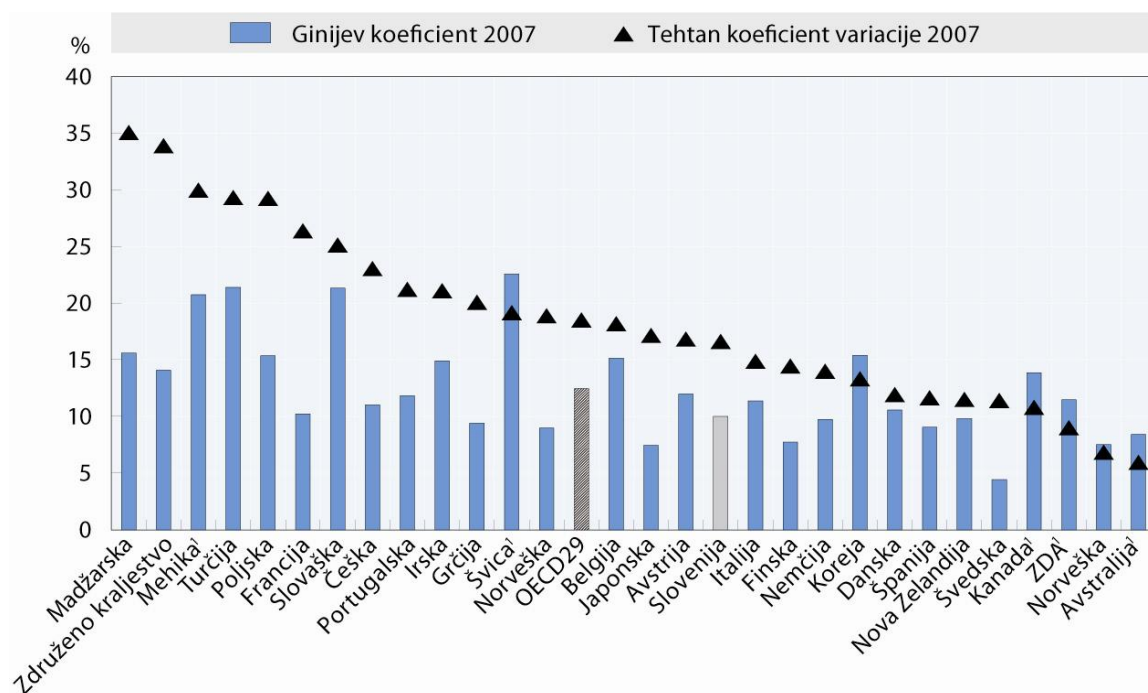
Za merjenje regionalnih razlik lahko uporabljamo različne metode. V tem delovnem zvezku se bomo omejili na prikaz treh.

3.4.1 Ginijev koeficient neenakosti

Ginijev koeficient neenakosti je eden od načinov merjenja regionalnih razlik. Za merjenje regionalnih razlik znotraj držav uporabljamo različne kazalnike. Eden pogostih je Ginijev koeficient, ki je mera neenakosti porazdelitve nekega pojava, najpogosteje dohodka. Vrednost Ginijevega koeficienta se giblje od 0 do 1 in višji je, večja je neenakost. V publikaciji⁶ OECD je analizirana neenakost v bruto domačem proizvodu na prebivalca v primerjavi z ostalimi državami OECD. Analiza kaže, da so regionalne razlike v Sloveniji nižje kot v povprečju držav članic OECD, niso pa med najnižjimi.

⁶ OECD (2011), OECD Territorial Reviews: Slovenia 2011, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264120570-en>

Slika 4: Teritorialne razlike v BDP na prebivalca znotraj držav (TL3), 2007
Graph 4: Territorial disparities in GDP per capita within countries (TL3), 2007

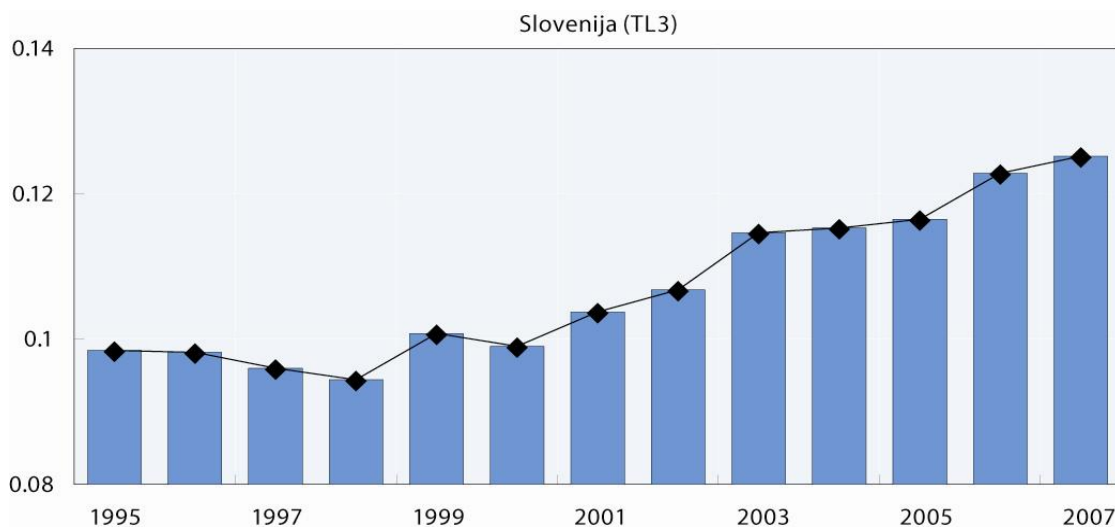


Opomba ¹: Podatki so na ravni TL2, ker BDP na prebivalca ni na ravni TL3. / Note ¹: Data are at TL2, given GDP data are not available at TL3.

Vir / Source: OECD (2011), OECD Territorial Reviews: Slovenia 2011, OECD Publishing.

Regionalne razlike so v Sloveniji postopoma naraščale od leta 1998 (Slika 5). Porast je bil osmi največji med državami članicami OECD, vendar se je gibal podobno kot na Madžarskem, Češkem in Slovaškem.

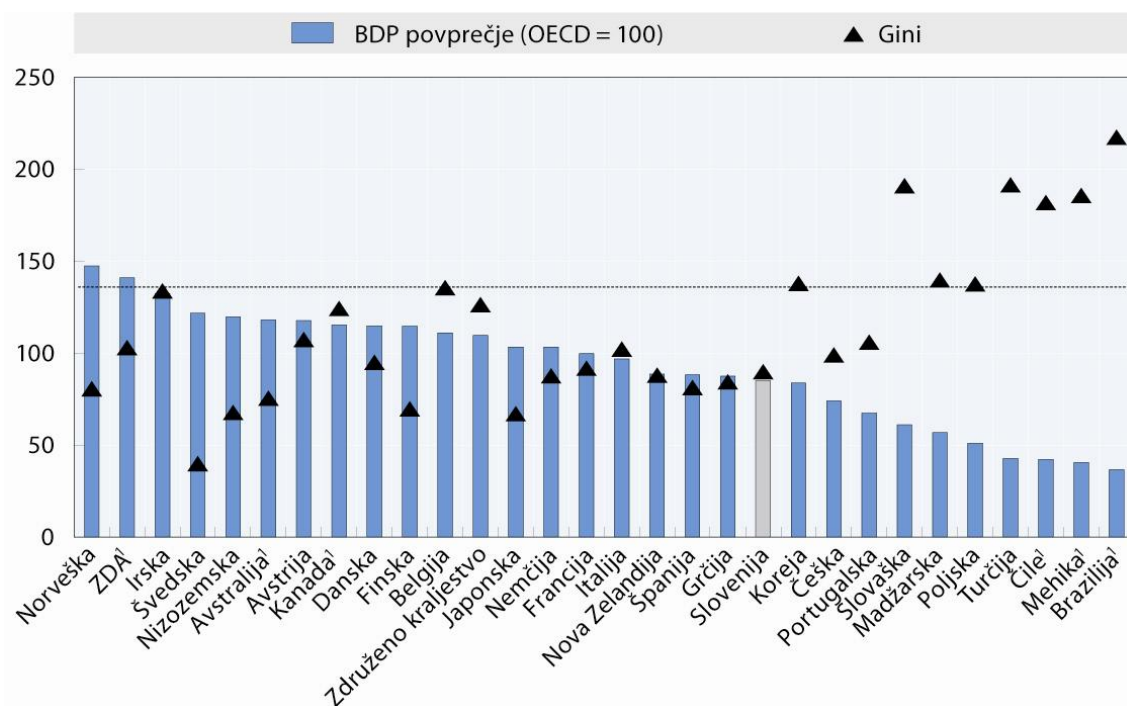
Slika 5: Ginijev koeficient neenakosti v BDP na prebivalca na ravni TL3 regij, 1995 – 2007, Slovenija
Graph 5: Gini index of inequality of BDP per capita across TL3 regions, 1995 – 2007



Vir/ Source: OECD (2011), OECD Territorial Reviews: Slovenia 2011, OECD Publishing.

Teritorialne neenakosti so pogoste v državah z nižjimi dohodki na prebivalca (Slika 6) in se zmanjšajo, ko BDP na prebivalca poraste. Regionalne razlike običajno porastejo tudi v času intenzivnih strukturnih sprememb, ko prihaja do pozitivnih učinkov posameznih regij na nacionalno gospodarstvo ob tem ko se gospodarstvo neke regije pospešeno razvija in s tem vpliva na gospodarstvo celotne države. Podobno se je dogajalo v osrednjeslovenski regiji, ki ima pomemben delež v nacionalnem gospodarstvu, saj ustvari več kot tretjino BDV. V tem primeru je bila gospodarska rast v Sloveniji pozitivno povezana s povečanjem regionalnih razlik, saj je bilo v času gospodarske rasti v osrednjeslovenski regiji, gospodarska rast prisotna tudi v regijah, ki so najbolj zaostajale za slovenskim povprečjem (npr. zasavska, pomurska). Tako so tudi manj razvite regije zmanjševale zaostajanje za povprečjem držav OECD. Analitiki OECD ugotavljajo, da regionalne razlike izhajajoče iz takšnega razvoja niso zaskrbljujoče, saj dinamičen razvoj vodilne regije pozitivno vpliva na razvoj celotne države. Ko država kot celota doseže višjo stopnjo razvitosti, lahko začnejo te razlike upadati.

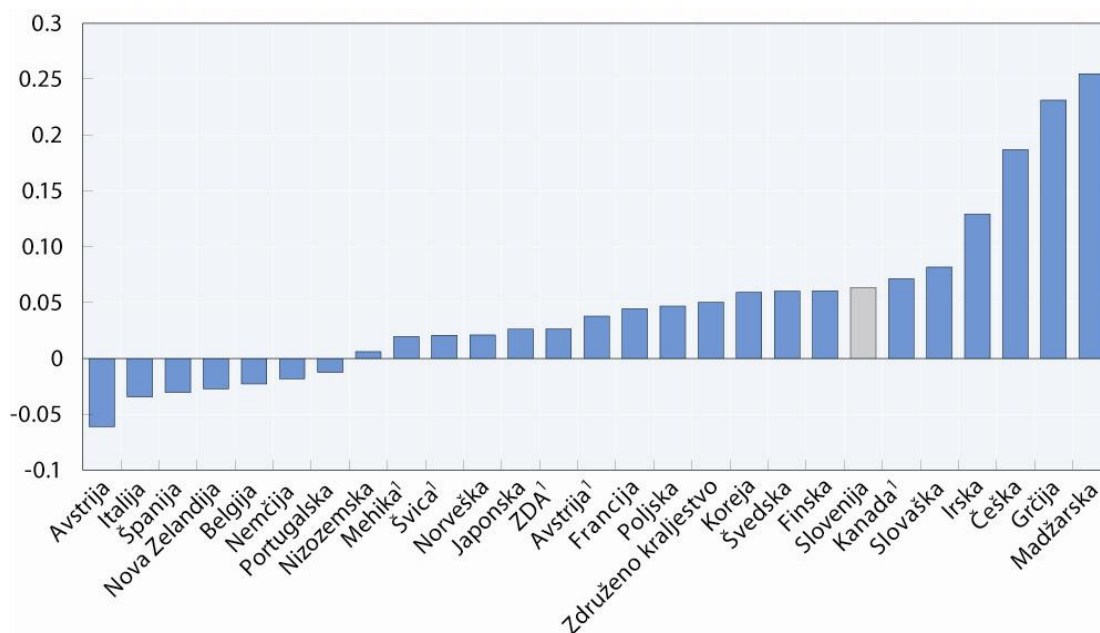
Slika 6: Teritorialne razlike v BDP na prebivalca znotraj držav (TL3) in BDP na prebivalca (OECD=100), 2007
Graph 6: Territorial disparities in GDP per capita within countries and GDP per capita levels (TL3), 2007



Opomba ¹: Podatki so na ravni TL2, ker BDP na prebivalca ni na voljo na ravni TL3. / Note: Data are at TL2, given GDP data are not available at TL3.

Vir / Source: OECD (2011), OECD Territorial Reviews: Slovenia 2011, OECD Publishing.

Slika 7: Spremembe v neenakostih v BDP na prebivalca, Ginijev keficient med leti 1995 – 2007, TL3
Graph 7: Change in inequality in GDP per capita, Gini index over 1995 – 2007, TL3



Opomba ¹: Podatki so na ravni TL2, ker BDP na prebivalca ni na voljo na ravni TL3. Obdobje je 1995-2007, razen za Japonsko (1995-06), Nemčijo (2000-07), Novo Zelandijo (2000-03), Poljsko (2000-07), Španijo (1999-07) in Združeno kraljestvo (2002-07) / Note: Data are at TL2, given GDP data are not available at TL3. Time coverage is 1995-2007 except for Japan (1995-06), Germany (2000-07), New Zealand (2000-03), Poland (2000-07), Spain (1999-07) and the United Kingdom (2002-07).

Vir / Source: OECD (2011), OECD Territorial Reviews: Slovenia 2011, OECD Publishing.

3.4.2 Primerjava najbolj in najmanj razvitih regij

Primerjava med najbolj in najmanj uspešno regijo kaže, da ima osrednjeslovenska regija 2,2-krat višji BDP na prebivalca od pomurske regije. Druga način ugotavljanja regionalnih razlik, ki jo pogosto uporablja EK v svojih analizah, je primerjava med skrajnima dvema regijama. V letu 2009 je imela najuspešnejša regija v Sloveniji – osrednjeslovenska 2,2-krat višji BDP na prebivalca v primerjavi z najmanj uspešno – pomursko regijo. Glede na leto 2000 se je faktor povečal z 1,9 : 1 na 2,2 : 1, kar Slovenijo uvršča med države z zmernimi regionalnimi razlikami v EU (Tabela 8).

Tabela 8: Razmerje med regijo z najvišjim in najnižjim BDP na prebivalca v EU, NUTS 3 raven, 2000–2009

Table 8: Relationship between the region with the highest and the region with the lowest gross domestic product per capita in the EU, NUTS 3 level, 2000 – 2009

Kratika	Država	2000	2005	2009
EU	Evropska unija	49,2	37,4	27,1
MT	Malta	1,3	1,3	1,4
DK	Danska	2,0	2,0	1,9
SE	Švedska	1,8	1,7	1,9
FI	Finska	2,2	2,1	2,2
SI	Slovenija	1,9	2,1	2,2
IE	Irska	2,1	1,5	2,3
AT	Avstrija	2,5
EE	Estonija	2,2	2,4	2,8
EL	Grčija	3,4	2,4	2,8
CZ	Češka	2,5	2,8	2,9
IT	Italija	2,9
LT	Litva	2,3	3,2	2,9
NL	Nizozemska	2,4	2,8	2,9
LV	Latvija	3,5	3,8	3,1
PT	Portugalska	3,6	3,4	3,1
SK	Slovaška	3,5	4,2	4,2
BE	Belgija	4,7	4,6	4,3
BG	Bolgarija	2,6	3,3	4,8
HU	Madžarska	4,9
RO	Romunija	4,9	5,0	5,2
PL	Poljska	5,1	5,1	5,5
FR	Francija	6,2	5,8	5,7
DE	Nemčija	6,8	7,0	6,3
UK	Združeno kraljestvo	10,4	9,2	10,5

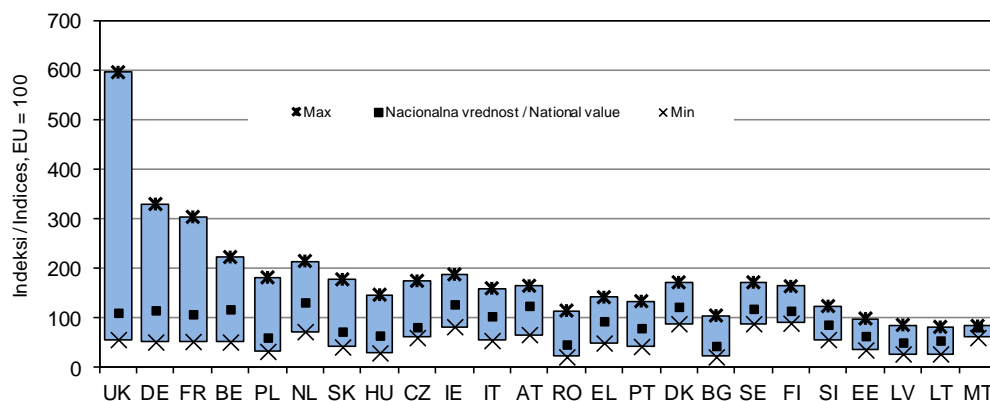
Viri: Eurostat, Za leto 2009 preračuni avtorice. / Source: Eurostat, author's calculations for the year 2009.

Države članice so dokaj uspešne pri zmanjševanju razlik do evropskega povprečja, manj pa pri zmanjševanju razlik znotraj držav, kar je značilno tudi za Slovenijo. V EU so na NUTS 3 ravni razlike med najbolj in najmanj razvito regijo še večje (Slika 8). Tako je v letu 2009⁷ regija z najvišjim BDP na prebivalca v Združenem kraljestvu (Inner London - West) za 27-krat prekašala regijo z najnižjim BDP na prebivalca v Bolgariji (Sliven). Znotraj držav so bile največje razlike v Združenem kraljestvu (faktor 10,5), najmanjše pa na Malti⁸ (faktor 1,4) in v nordijskih državah (na Finskem 1,8, na Švedskem 1,9 in Danskem 1,9). V Sloveniji so se v letu 2009 glede na leto 2000 povečale razlike za 0,3, medtem ko je večina ostalih držav EU-27 beležila višji porast, najvišjega Bolgarija (2,2). Razlika med skrajnima regijama se je povečala predvsem v novih državah članicah, medtem ko se je pri starih državah članicah pretežno zmanjšala.

⁷ Lastni izračuni.

Slika 8: Bruto domači proizvod na prebivalca v SKM, najvišja in najnižja NUTS 3 regija znotraj držav EU-27, 2009

Graph 8: Gross domestic product per inhabitant in PPS, the highest and the lowest NUTS 3 region within each country, 2009



Vir: Eurostat. Preračuni avtorice. / Source: Eurostat. Author's calculations.

Regionalne razlike nastajajo predvsem zaradi višje rasti v eni ali dveh regijah, običajno v regiji z glavnim mestom. Večina držav v EU ima najvišji BDP na prebivalca v regiji, kjer je tudi glavno mesto države. Gospodarska rast je večinoma v teh regijah hitrejša kot v ostalih, kar povzroča še večji razkorak med regijami v državi. Tak proces je opazen tudi v Sloveniji, vendar na bistveno nižji ravni. Kljub temu v zadnjem času opažamo, da v nekaterih državah druge regije že prehitujejo prestolnice po gospodarski rasti.

3.4.3 Razpršenost BDP na prebivalca

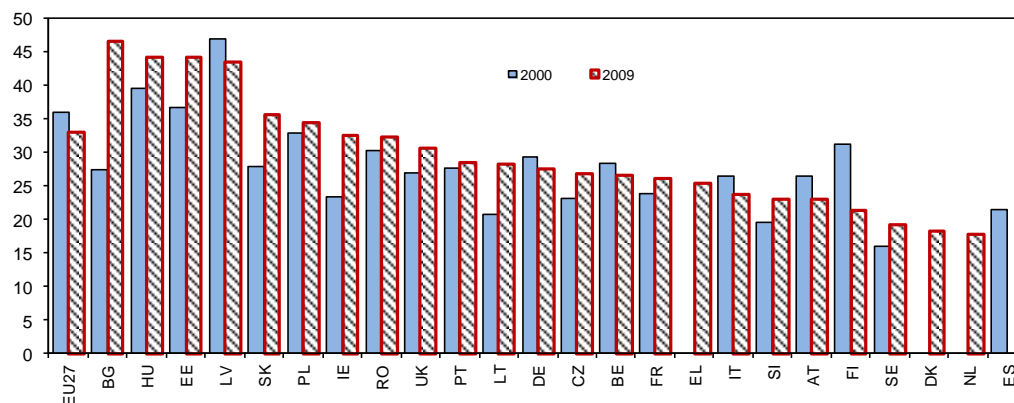
Primerjava regij s skrajnima vrednostma ne pove nič o razmerjih do ostalih regij. Največja pomanjkljivost omenjene metode je, da kaže kolikokrat je BDP na prebivalca višji v najuspešnejši regiji v primerjavi z najmanj uspešno regijo, vendar ne pove nič o razmerjih do ostalih regij. Gre le za odvisnost od gibanj v teh dveh regijah. Zato je boljši način merjenja regionalnih razlik razpršenost⁹ BDP na prebivalca. Ta meri odstopanja od nacionalnega povprečja v vseh regijah tehtano s številom prebivalstva po regijah. Izražena je v odstotkih, pri čemer npr. 20 % razpršenost pomeni, da se BDP vseh regij v državi, tehtan s številom prebivalstva v regijah, razlikuje od nacionalne vrednosti v povprečju za 20 %.

⁸ Malta ima samo dve NUTS 3 regiji, kar je tudi razlog majhnih regionalnih razlik.

⁹ Regionalne razlike smo izmerili z relativno razpršenostjo: $RD_{Rt} = 100 \sum_r \left(\frac{P_{rt}}{P_{Rt}} \right) \left| \left(\frac{BDP_{rt}}{BDP_{Rt}} \right) - 1 \right|$, pri čemer je t = leto, P_r = prebivalstvo regije, P_R = prebivalstvo Slovenije, BDP_r = BDP na prebivalca regije, BDP_R = BDP na prebivalca Slovenije, izraženo v odstotkih.

Slika 9: Razpršenost regionalnega BDP na prebivalca v SKM na ravni NUTS 3, EU-27, 2000 in 2008, %

Graph 9: Dispersion of regional GDP per inhabitant, in PPS, NUTS level 3, EU-27, 2000 and 2008, %



Vir: Eurostat, preračuni avtorice. / Source: Eurostat, author's calculations.

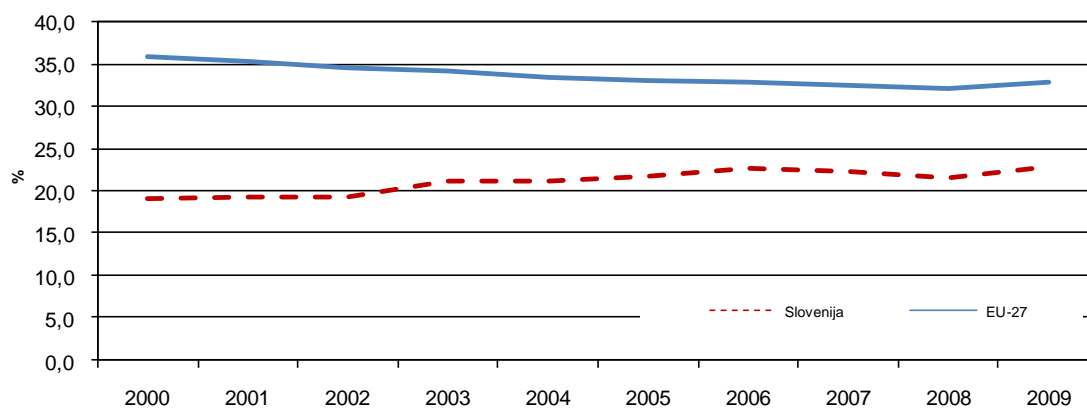
Regionalne razlike, merjene z razpršenostjo, se v Sloveniji povečujejo, vendar so majhne v primerjavi z EU-27. Razpršenost BDP na prebivalca, se je v Sloveniji glede v letu 2009 na leto 2008 po naših izračunih povečala za 1,3 o. t. na 22,9 %. Čeprav je to največji porast po letu 2003, so regionalne razlike na ravni NUTS 3 v primerjavi z drugimi državami EU še vedno med najnižjimi. Po naših izračunih je namreč ta mera razpršenosti v letu 2009¹⁰ v povprečju EU znašala 32,8 %, pri čemer je bila najvišja v Bolgariji (46,6 %), najnižja pa na Nizozemskem (17,7 %). V EU kot celoti so se razlike med regijami na NUTS 3 ravni zmanjševale vse do leta 2008, v letu 2009 pa so se povečale za 0,6 o.t.¹¹. Prav tako se razlike zmanjšujejo med državami, to pa večinoma ne velja za razlike znotraj posameznih držav. Po letu 2000 so razlike do evropskega povprečja najhitreje zmanjševale predvsem države, ki so se priključile EU po letu 2004, obenem pa so se tem državam večinoma povečevale notranje razlike. Podobno je bilo tudi v Sloveniji, kjer se je disperzija povečala za 2,3 o. t., kar pa je še vedno najmanj med omenjenimi državami.

¹⁰ Izračun ne vključuje Cipra in Luksemburga, ker nimata regij na NUTS 3 ravni in Španije, ker ni razpoložljivih podatkov za regije na NUTS 3 ravni.

¹¹ Lastni izračuni.

Slika 10: Razpršenost regionalnega BDP na prebivalca v SKM na ravni NUTS 3 v EU-27 in v Sloveniji, v %

Graph 10: Dispersion of regional GDP per inhabitant in PPS at the NUTS 3 level in the EU-27 and Slovenia, in %



Vir: SURS, Eurostat, preračuni avtorice za leto 2009. / SORS, Eurostat, author's calculations for the year 2009.

Tabela 9: Razpršenost BDP na prebivalca v EU, NUTS 3 raven, 2000–2009, %

Table 9: Dispersion of gross domestic product per capita in the EU, NUTS 3 level, 2000 – 2009, %

Kratika	Država	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	Evropska unija	35,8	35,3	34,6	34,1	33,4	33,1	33	32,6	32,2	32,8
BE	Belgija	28,4	28,4	28,4	27,8	28,1	28,3	27,8	27,9	27,2	26,5
BG	Bolgarija	27,3	28,8	30,1	30,2	30,9	32,9	38	42,7	44,3	46,6
CZ	Češka	23	24,3	24,9	25	24,2	25	25,4	26,6	26,8	26,8
DK	Danska	17,4	17,1	17	18,1
DE	Nemčija	29,2	29,4	29,1	29,3	29,1	28,8	28,7	28,4	27,8	27,4
EE	Estonija	36,6	37,2	38,6	41,3	42,3	39,6	43,4	41,4	41	44,1
IE	Irska	23,3	23,7	26,9	27,5	26,4	27,9	28,6	29,3	30	32,4
EL	Grčija	25,2
ES	Španija	21,4	21,1	20,5	19,8	19,4	19,1	19,1	18,8	18,8	...
FR	Francija	23,9	23,8	23,5	23,6	22,6	23,2	23,1	23,7	23,9	26,0
IT	Italija	26,4	26	25,6	25,4	25,5	25	24,4	24,2	24,2	23,6
CY	Ciper
LV	Latvija	46,8	45,2	51,9	49	52,9	51,3	46,9	45,6	45,3	43,4
LT	Litva	20,7	21,8	24,7	24,2	23,7	25,1	27,6	29	28	28,1
LU	Luksemburg
HU	Madžarska	39,5	37,6	39,6	37,7	37,9	40,2	42,5	42,4	42,8	44,1
MT	Malta
NL	Nizozemska	17,7
AT	Avstrija	26,4	26,3	26,1	25,7	24,8	24,6	24,3	23,6	23,3	22,8
PL	Poljska	32,8	31,1	32,7	32,4	32,2	33,3	34,3	34,5	33,3	34,4
PT	Portugalska	27,7	27,5	27,8	28,3	28,8	29,3	28,6	28,9	28,9	28,4
RO	Romunija	30,3	27,9	30,1	29,3	29,2	33,7	34,4	35,2	37,7	32,1
SI	Slovenija	19,5	20,1	20,5	22,3	21,9	21,8	22,3	22,4	21,8	23,0
SK	Slovaška	27,8	27,3	28,1	28,7	29,2	33,7	34,4	35	32,7	35,4
FI	Finska	31,1	32,7	31,7	29,8	29,5	29,9	30,4	30,3	30	21,1
SE	Švedska	15,9	14,9	15,2	14,9	15,7	16,2	15,2	15,5	15,9	19,0
UK	Zdr. kraljestvo	26,9	27,2	27,9	27,9	27,4	27,4	28	28,9	30,7	30,6

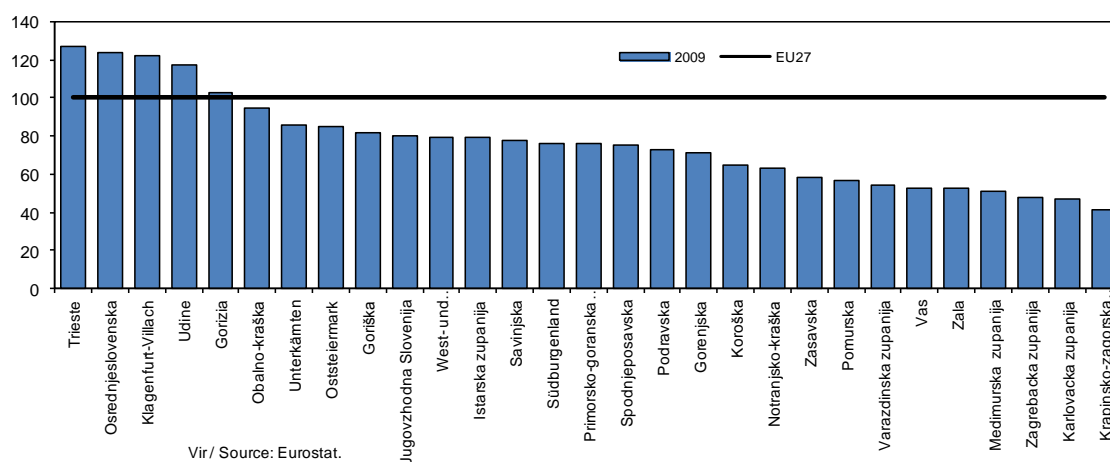
Viri: Eurostat, preračuni avtorice za leto 2009. / Source: Eurostat, author's calculations for the year 2009.

3.5 Primerjava z regijami sosednjih držav na ravni NUTS 3 in NUTS 2

Za naše statistične regije je zanimiva primerjava z regijami na ravni NUTS 3 sosednjih držav, ki mejijo na Slovenijo. Poleg držav, ki so članice EU-27 smo v to primerjavo vključili še Hrvaško.

Osrednjeslovenska regija je po višini BDP na prebivalca najbolj primerljiva z italijansko provinco Trst in avstrijskim okrožjem Beljak – Celovec, pomurska pa z Varaždinsko županijo na Hrvaškem in madžarskima okrožjema Vas in Zala. V sosednjih državah imajo na NUTS 3 ravni province v Italiji, okrožja v Avstriji in na Madžarskem in županije na Hrvaškem. Po višini BDP na prebivalca so v letu 2009 najbolj izstopale italijanska provinca Trst, avstrijsko okrožje Celovec – Beljak in slovenska osrednjeslovenska regija. Vse so presegle evropsko povprečje za okoli četrtnino. Poleg teh sta evropsko povprečje presegali še dve italijanski provinci iz Furlanije Julijske krajine – Videm in Gorica. Slednja je po višini BDP na prebivalca najbolj primerljiva z našo obalno-kraško regijo. Med sosednjimi regijami najbolj zaostaja za evropskim povprečjem Krapinsko – zagorska županija, ki je v letu 2009 dosegla le okoli 40 % evropskega povprečja. Med sosednjimi regijami, vključenimi v EU, pa najbolj zaostajata za evropskim povprečjem madžarski okrožji Vas in Zala, sledi pa jima pomurska regija (Slika 11).

Slika 11: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 2009
Graph 11: GDP per capita by regions in PPS (NUTS 3) - neighbouring regions compared to the EU-27 average, 2009



Po letu 2007 se je v večini sosednjih regij gospodarska aktivnost zmanjšala, pri tem pa so najbolj izstopale nekatere slovenske regije. V letu 2009 so glede na leto 2007¹² v večini sosednjih regij zaostajanje za evropskim povprečjem v BDP na prebivalca povečali¹³, najbolj v gorenjski regiji in tudi večini ostalih slovenskih regijah. Zaostanek za evropskim povprečjem so

¹² Primerljive podatke za največ sosednjih regij imamo od leta 2007.

¹³ Oziroma zmanjšali prednost pred evropskim povprečjem v primeru okrožja Celovec – Beljak in osrednjeslovenske regije.

najbolj zmanjšale obmejne županije na Hrvaškem, med njimi Primorsko – goranska županija (Tabela 10).

Tabela 10: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 3, 1995–2005, indeksi

Table 10: Comparison of GDP per capita (PPS) with neighbouring regions (NUTS 3 level), 1995–2005, index

Država in regije NUTS 3 / Country and NUTS 3 level	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
<i>Italy</i>	118	118	112	111	107	105	105	104	104	104
Udine	117
Gorizia	103
Trieste	127
<i>Hungary</i>	54	58	61	63	63	63	63	62	64	65
Vas	56	55	53
Zala	50	53	53
<i>Austria</i>	132	126	127	128	128	125	126	124	124	125
Südburgenland	73	74	76
Klagenfurt-Villach	124	124	122
Unterkärnten	89	89	86
Oststeiermark	83	84	85
West- und Südsteiermark	82	82	79
<i>Slovenija</i>	80	80	82	84	87	87	88	89	91	87
Pomurska	58	57	57	57	59	59	57	58	59	57
Podravska	66	66	69	69	71	72	73	74	76	73
Koroška	67	68	68	67	68	70	68	69	71	65
Savinjska	72	71	74	74	77	78	77	77	81	78
Zasavska	63	60	60	60	61	61	59	59	61	58
Spodnjeposavska	70	70	73	70	72	74	73	74	77	75
Jugovzhodna Slovenija	74	76	78	79	82	82	83	84	86	80
Notranjsko-kraška	65	62	63	63	64	63	63	64	66	63
Osrednjeslovenska	110	110	113	118	123	125	126	127	128	124
Gorenjska	71	72	74	75	78	77	76	76	78	71
Goriška	78	79	81	80	82	83	82	84	87	82
Obalno-kraška	86	85	88	89	92	92	93	94	98	95
Croatia	...	51	52	55	56	57	58	61	63	62
Grad Zagreb	...	85	87	93	97	103	104	108	113	110
Zagrebačka županija	...	37	42	42	44	45	42	46	47	48
Krapinsko-zagorska županija	...	41	40	40	39	42	41	44	43	41
Varaždinska županija	...	48	51	51	48	47	49	51	54	54
Međimurska županija	...	43	45	45	45	43	46	47	52	51
Karlovačka županija	...	45	46	44	43	43	45	49	49	47
Primorsko-goranska županija	...	59	59	65	65	69	70	71	75	76
Istarska županija	...	68	71	75	77	76	75	79	78	79

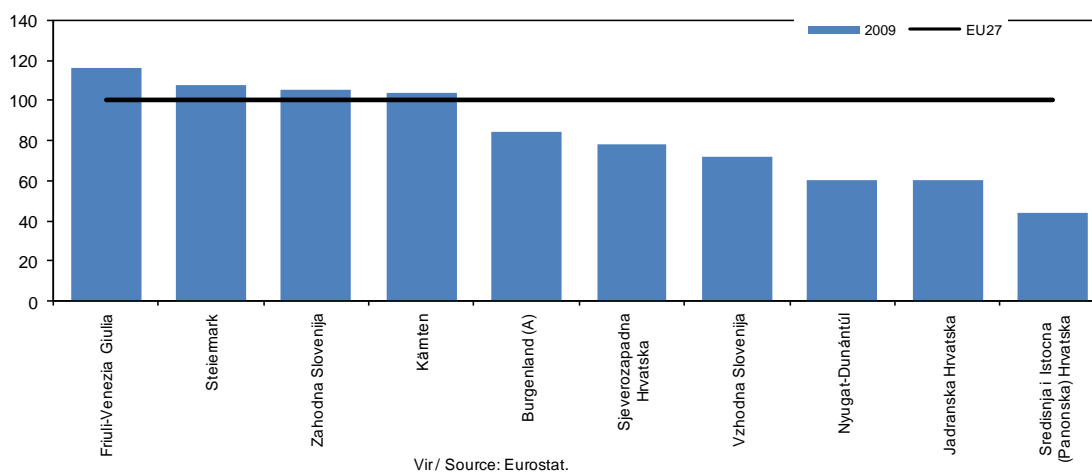
Opomba: ... ni podatka / Note: ... no data available.

Vir / Source: Eurostat.

Na teritorialni ravni NUTS 2 je zahodna Slovenija po stopnji razvitosti glede na višino BDP na prebivalca najbolj primerljiva z avstrijskima deželama Koroško in Štajersko. Med sosednjimi NUTS 2 regijami najbolj presega evropsko povprečje Furlanija Julijska Krajina (za 16 %). Zahodna Slovenija, ki presega evropsko povprečje za 5 % je najbolj primerljiva z avstrijsko Koroško in Štajersko. Medtem ko najbolj zaostaja za evropskim povprečjem srednja in vzhodna Hrvaška (za 56 %) (Slika 12).

Slika 12: Primerjava BDP na prebivalca (v SKM; EU-27 = 100) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 2007 in 2009

Graph 12: GDP per capita by regions in PPS (NUTS 2) – neighbouring regions compared to the EU-27 average, 2007 and 2009



V letu 2009 se je glede na leto 2007 BDP na prebivalca najbolj zmanjšal v Furlaniji Julijski krajini. Furlanija Julijska Krajina je zmanjšala svojo prednost pred evropskim povprečjem (za 5 o.t. v letu 2009 glede na leto 2007, ko imamo podatke za vse sosednje regije na NUTS 2 ravni. Na drugi strani se je BDP na prebivalca povečal in s tem tudi zmanjšal razkorak do evropskega povprečja na Gradiščanskem v Avstriji (Burgenland) in dveh hrvaških regijah (severozahodni ter srednji in vzhodni Hrvaški (Tabela 11).

Tabela 11: Primerjava BDP na prebivalca (SKM) s sosednjimi regijami na ravni NUTS 2, 2000–2009
Table 11: Comparison of the GDP per capita (PPS) with neighbouring regions (NUTS 2 level), 2000–2009

Država in regije NUTS 3 / Country and NUTS 3 level	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU-27	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Italy	118	118	112	111	107	105	105	104	104	104
Friuli-Venezia Giulia	121	119	116
Hungary	54	58	61	63	63	63	63	62	64	65
Nyugat-Dunántúl	60	62	60
Austria	132	126	127	128	128	125	126	124	124	125
Burgenland (A)	82	82	84
Kärnten	105	105	104
Steiermark	109	108	108
Slovenija	80	80	82	84	87	87	88	89	91	87
Vzhodna Slovenija	68	67	69	69	72	72	72	73	75	72
Zahodna Slovenija	95	95	98	101	104	105	106	107	109	105
Croatia	...	51	52	55	56	57	58	61	63	62
Sjeverozapadna Hrvatska	...	63	65	68	69	72	73	76	79	78
Sredisnja i Istocna (Panonska) Hrvatska	...	39	40	40	40	39	41	42	45	44
Jadranska Hrvatska	...	48	49	53	56	56	56	60	61	60

Opomba: ... Ni podateka / Note ... No data available.

Vir / Source: Eurostat.

4 RAZPOLOŽLJIVI DOHODEK GOSPODINJSTEV

4.1 Metodološka pojasnila

Dohodek gospodinjstev po regijah je dodatna informacija o dejanskem dohodku prebivalstva regij. Eden od pomembnih namenov regionalnih statistik je merjenje bogastva regij, kar pogosto služi kot osnova za ukrepe politik v regijah, ki zaostajajo v razvoju. Kot smo že ugotovili v predhodnih poglavjih je BDP najbolj pogost kazalnik za ugotavljanje razvitosti regij in če je izražen v SKM na prebivalca, omogoča tudi mednarodne primerjave regij. Vendar pa se zaradi množice medregionalnih tokov in državnih intervencij proizvedeni BDP v določeni regiji pogosto ne ujema z dejanskim dohodkom, ki je na voljo prebivalcem regije. Zato bomo v tem poglavju prikazali še dohodeke gospodinjstev po regijah (račune gospodinjstev) in koliko tega je na voljo po uveljavitvi mehanizmov porazdelitve dohodka.

Primarni dohodek gospodinjstev je saldo vseh transakcij, ki vstopajo v primarno razdelitev dohodka. Primarna razdelitev dohodka vključuje dohodek gospodinjstev, ki je ustvarjen neposredno s tržnimi transakcijami, torej z nakupom in prodajo blaga in storitev. Te vključujejo zlasti sredstva za zaposlene. Zasebna gospodinjstva lahko prejemajo tudi prihodek iz premoženja, zlasti obresti, dividende in najemnine. Potem so tu še prihodki od poslovnega presežka in samozaposlitev. Obresti in najemnine so plačljive in se zabeležijo kot negativne postavke za gospodinjstva v začetni fazi distribucije. Saldo vseh teh transakcij je primarni dohodek zasebnih gospodinjstev.

Razpoložljivi dohodek gospodinjstva je najpomembnejši dejavnik potrošnje. Računi gospodinjstev po regijah zajemajo vse prihodke in odhodke, ki v skladu z ESR 1995¹⁴ sestavljajo račun primarne delitve dohodka in račun sekundarne razdelitve dohodka. Račun primarnega dohodka gospodinjstev prikazuje tiste prihodke / odhodke, ki jih ustvarijo fizične osebe s svojo udeležbo v proizvodnem procesu: poslovni presežek plus raznovrstni dohodek (dohodek od dejavnosti samostojnih podjetnikov in stanovanjske in kmetijske dejavnosti gospodinjstev), sredstva za zaposlene, in prihodki / odhodki od lastnine (obresti, dividende...). Račun sekundarne razdelitve dohodka poleg salda primarnih dohodkov obsega tiste prihodke / odhodke, ki niso ustvarjeni v proizvodnem procesu, pač pa jih gospodinjstva prejemajo in plačujejo drugim sektorjem ali drugim gospodinjstvom (državi, skladom, zavarovalnicam, neprofitnim organizacijam...). Račun sekundarne delitve sestavljajo: saldo primarnih dohodkov, socialni prejemki (pokojnine in drugi socialni transferji) in drugi tekoči transferji (odškodnine neživiljenjskih zavarovanj, štipendije, dobitki od iger na srečo), davki, socialni prispevki in drugi transferji, ki jih gospodinjstva plačujejo (premije za neživiljenjska zavarovanja, plačane kazni, članarine, donacije, itd.¹⁵). Razpoložljivi dohodek je izravnalna postavka računa sekundarne delitve dohodka. Izračunan je na osnovi primarnega dohodka, ki so mu prišteti prejeti transferji

¹⁴ Evropski sistem računov 1995.

¹⁵ Računi gospodinjstev po regijah, Slovenija, 1999 – 2008. Prva objava 30.10.2010. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3572.

in odšteti plačani transferji¹⁶. Sredstva, ki ostanejo po teh transakcijah predstavljajo dohodek, ki ga gospodinjstva nadalje namenijo za končno porabo ali varčevanje in se imenuje razpoložljivi dohodek gospodinjstev.

Za mednarodne primerjave se uporabljajo standardi kupne moči za končno potrošnjo. Za mednarodne primerjave moramo razpoložljivi dohodek izraziti v posebnih standardih kupne moči za končno potrošnjo (PPCS). Ker pa tovrstnih podatkov za slovenske statistične regije nimamo na razpolago, mednarodne primerjave a bodo mogoče, razpoložljivi dohodek pa bomo izrazili v evrih.

4.2 Razpoložljivi dohodek gospodinjstev po regijah

Gospodinjstva v osrednjeslovenski regiji imajo najvišji razpoložljivi dohodek na prebivalca.

Razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca nam daje informacijo o tem, kolikšen obseg sredstev imajo prebivalci določene regije na voljo za končno porabo ali varčevanje. V letu 2009 je imela najvišji razpoložljivi dohodek na prebivalca osrednjeslovenska regija, kjer je za dobrih 10 % presegal slovensko povprečje. Nadpovprečni razpoložljivi dohodek sta imeli še obalno-kraška in goriška regija, v notranjsko-kraški pa se je gibal blizu slovenskega povprečja. Na spodnjem koncu lestvice je pomurska regija, kjer razpoložljivi dohodek na prebivalca za skoraj 14 % zaostaja za slovenskim povprečjem. Gospodinjstva, ki živijo v regijah Vzhodne Slovenije imajo v povprečju nižji razpoložljivi dohodek na prebivalca kot regije v Zahodni Sloveniji in prejema več socialnih prejemkov.

Tabela 12: Razpoložljivi dohodek na prebivalca, regije, 2000–2009, v €1

Table 12: Disposable income per capita, regions, 2000–2009, in €1

Regije	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SLOVENIJA	5.692	6.392	7.074	7.485	8.036	8.528	8.987	9.732	10.570	10.374
Osrednjeslovenska	6.501	7.196	7.878	8.339	8.898	9.465	9.806	10.554	11.828	11.440
Obalno-kraška	5.875	6.587	7.157	7.697	8.328	8.946	9.368	10.145	11.198	11.130
Gorenjska	5.988	6.680	7.156	7.642	8.341	8.683	8.934	9.741	10.618	10.359
Goriška	6.053	6.740	7.343	7.969	8.738	9.129	9.428	10.113	11.192	10.869
Savinjska	5.438	6.140	6.866	7.348	7.857	8.173	8.659	9.387	10.064	9.878
Jugovzhodna Slovenija	5.469	6.266	6.959	7.280	7.882	8.452	8.923	9.683	10.274	9.994
Pomurska	4.503	5.014	5.709	5.881	6.248	7.131	7.792	8.349	8.620	8.938
Notranjsko-kraška	5.354	6.073	6.753	7.251	7.971	8.526	8.905	9.736	10.631	10.455
Podravska	5.024	5.682	6.509	6.856	7.324	7.749	8.353	9.086	9.697	9.528
Koroška	5.604	6.255	6.983	7.252	7.730	8.267	8.959	9.759	10.025	10.080
Spodnjeposavska	5.318	6.354	6.729	6.800	7.275	7.837	8.597	9.415	9.895	9.793
Zasavska	5.510	6.283	7.358	7.618	7.841	8.015	8.575	9.403	9.916	10.067

Opomba: ¹Fiksni tečaj 2007. / Note: ¹Fixed exchange rate 2007.

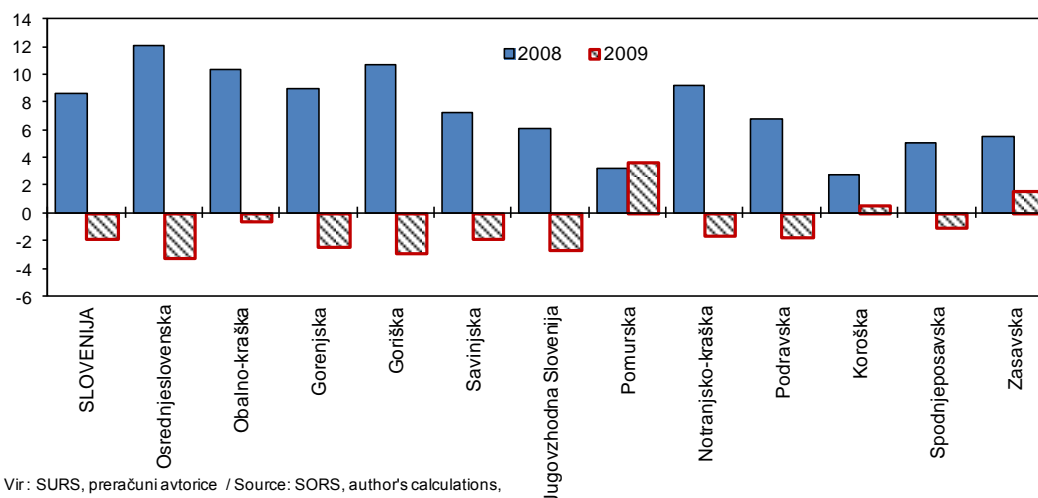
Vir: SURS, revidirano 2011. / Source: SORS, revised.2011.

¹⁶ Računi gospodinjstev po regijah, Slovenija. Metodološka pojasnila. Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/03-269-MP.htm.

Nominalno rast razpoložljivega dohodka na prebivalca v letu 2009 glede na 2008 beležimo le še v pomurski, zasavski in koroški regiji. V letu 2009 so v regijah že vidne tudi posledice finančne in gospodarske krize. Višina razpoložljivega dohodka na prebivalca se je nominalno povečevala od leta 2000 dalje v vseh regijah do vključno leta 2008, v letu 2009 pa je prišlo do obrata. Največji upad je zabeležila osrednjeslovenska regija, medtem ko so ga povečale le še pomurska, zasavska in koroška regija, (realno pa je verjetno padel tudi tu). Obseg razpoložljivega dohodka je v pretežni meri odvisen od sredstev za zaposlene, zato je bil padec teh v večini regij v letu 2009 glavni razlog za padec razpoložljivega dohodka. Največji padec sredstev za zaposlene na prebivalca je zabeležila osrednjeslovenska regija (-3,4 %), ki ustvari dobrih 30 % sredstev za zaposlene v Sloveniji, skupaj s podravsko, savinjsko in gorenjsko pa kar dve tretjini. Sredstva za zaposlene so v letu 2009 najbolj porasla v pomurski regiji, ki ima še vedno najnižja sredstva za zaposlene glede na slovensko povprečje (slabih 78 %). Na drugi strani pa so socialni transferji¹⁷ prav v pomurski regiji najbolj porasli (8,7 %). Med vsemi prihodki in odhodki so se v letu 2009 socialni prejemki povečali najbolj enakomerno v vseh regijah, še najmanj v osrednjeslovenski (3,4 %). Vzrok za enakomerno dinamiko rasti je v sestavi socialnih prejemkov, saj jih 84 % sestavljajo pokojnine.

Slika 13: Nominalna rast / padec razpoložljivega dohodka na prebivalca 2008 in 2009, stopnje rasti v %

Graph 13: Nominal growth / decline of disposable income per capita in 2008 and 2009, growth rates in %



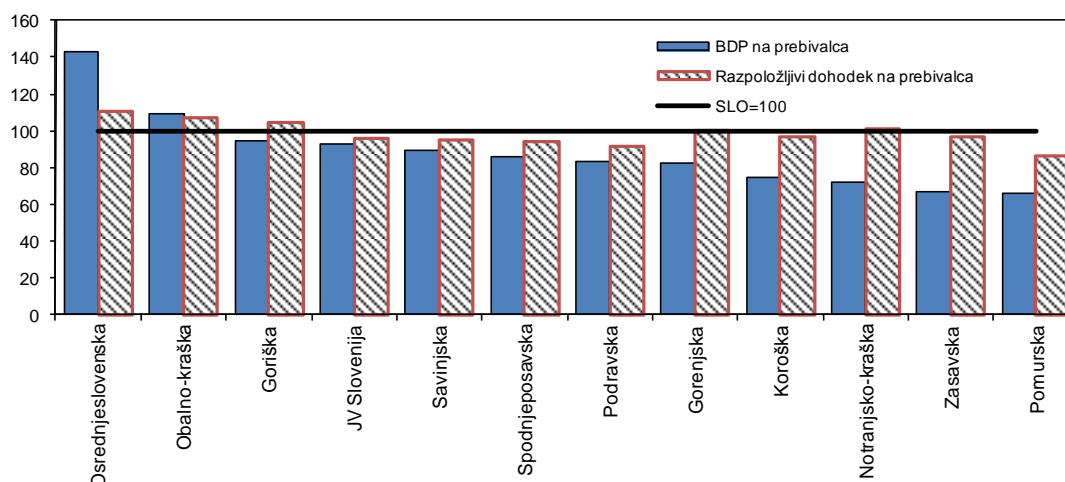
Vir: SURS, preračuni avtorice / Source: SORS, author's calculations,

Razlike med regijami v razpoložljivem dohodku na prebivalca so manjše kot v bruto domačem proizvodu na prebivalca. Razkorak med regijama s skrajnima vrednostma je v letu 2009 znašal 1:1,3, kar pomeni zmanjšanje glede na leto 2008 (1:1,4). Do zmanjšanja je prišlo zaradi rasti razpoložljivega dohodka na prebivalca v pomurski in hkratnem upadu tega v

¹⁷ Socialni transferji zajemajo prejemke socialne varnosti v denarju, socialne prejemke iz zasebnih shem s skladi, socialne prejemke zaposlenih, financiranih brez skladov in prejemke socialnega varstva v denarju in so tudi pomemben vir prihodkov. Največji delež socialnih prejemkov predstavljajo pokojnine, tem sledijo boleznine (nad 30 dni) in porodniška nadomestila, razni družinski prejemki, denarna nadomestila in pomoč za brezposelnost, denarne socialne pomoči in drugo.

osrednjeslovenski regiji. Tudi v daljšem obdobju je razkorak med skrajnima regijama stabilen, saj je v letu 2000 tudi znašal 1:1,3. V primerjavi z razkorakom med skrajnima regijama v BDP na prebivalca (1: 2,2) je ta v razpoložljivem dohodku precej manjši, na kar vpliva prerazporejanje dohodka gospodinjstev znotraj regije in med regijami, ki vključuje sistem plačevanja davkov, socialnih prispevkov in sistem dodeljevanja socialnih transferjev. To so mehanizmi, s katerimi država zmanjšuje ekonomsko neenakost prebivalcev. Kljub temu je osrednjeslovenska regija še vedno prva po višini razpoložljivega dohodka na prebivalca.

Slika 14: Primerjava BDP na prebivalca z razpoložljivim dohodkom na prebivalca, regije, 2009
Graph 14: GDP per capita compared to the disposable income per capita, regions, 2009

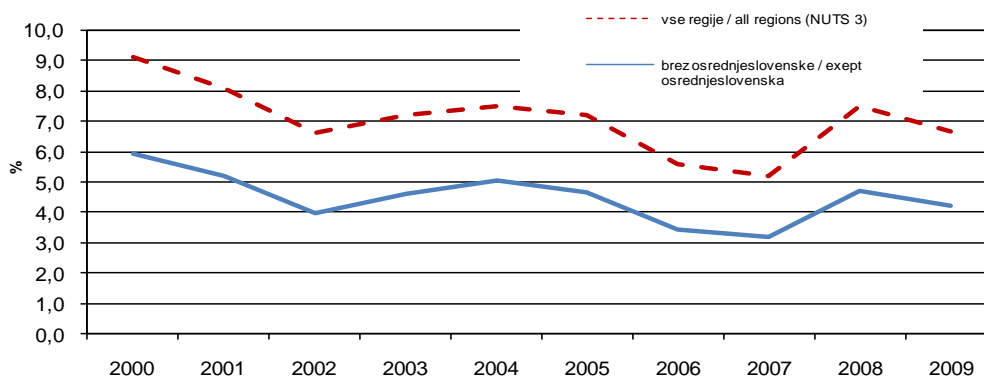


Vir: SURS. / Source: SORS.

Razpršenost razpoložljivega dohodka na prebivalca tudi kaže na majhne regionalne razlike.

V letu 2009 je bila razpršenost razpoložljivega dohodka na prebivalca 6,7 % in se je glede na leto 2008 zmanjšala za 0,8 o. t.. Razlike med regijami se pretežno zmanjšujejo že od leta 2000, ko je znašala razpršenost 9,1 % (slika 15). Zaradi vpliva glavnega mesta v osrednjeslovenski regiji je razpršenost, merjena brez osrednjeslovenske regije, v povprečju za okoli 2,5 o.t. nižja, kar je precej manj kot pri BDP na prebivalca.

Slika 15: Razpršenost razpoložljivega dohodka na prebivalca na NUTS 3 ravni v EU-27 in Sloveniji
Graph 15: Dispersion of disposable income per capita at NUTS 3 level in Slovenia



Vir : SURS, preračuni avtorice. / Source: SORS, author's calculations.

4.3 Delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku gospodinjstev

Najvišji delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku je imela zasavska regija.

Kazalnik o razpoložljivem dohodku gospodinjstev nam sicer pove koliko sredstev imajo gospodinjstva na voljo za trošenje, ne pove nam pa, kolikšen delež teh sredstev je bil ustvarjen v proizvodnem procesu in kolikšen delež je bil pridobljen na osnovi socialnih ali drugih pravic. To nam kaže delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku, ki nam pove, v kolikšni meri prebivalci določene regije prispevajo v državno blagajno v obliki dajatev oz. so zaradi slabšega ekonomskega stanja upravičeni do pomoči države, s čimer se jim relativno poviša razpoložljivi dohodek. Leta 2009 je v povprečju v Sloveniji znašal delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku okoli 91 %. Najvišji delež je imela zasavska regija, najnižjega pa osrednjeslovenska. Slednja ustvarja več primarnega dohodka v proizvodnem procesu (dohodek od dela in kapitala), razpoložljivi dohodek pa se ji v procesu prerazporejanja relativno zmanjša. Obratno pa je v zasavski regiji, ki ustvari relativno manj primarnega dohodka, razpoložljivi dohodek pa se ji v procesu prerazporejanja relativno zviša. Glede na leto 2000 se je ta delež najbolj spremenil v notranjsko-kraški regiji, kjer se je zmanjšal za 2,4 o.t. in v pomurski regiji, kjer se je povečal za 1,8 o.t., kar lahko pojasnimo za zmanjšano oz. povečano intervencijo države v teh regijah.

Tabela 13: Delež razpoložljivega dohodka v primarnem dohodku, regije, 2000–2009
Table 13: The share of disposable income in the primary income, regions, 2000–2009

Regije	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SLOVENIJA	92,5	92,6	92,3	92,0	91,7	92,0	91,0	90,4	89,5	91,2
Osrednjeslovenska	89,0	88,8	88,1	87,9	87,3	87,5	86,4	86,1	85,7	86,7
Obalno-kraška	91,2	91,3	90,6	90,5	90,4	90,9	89,9	90,0	88,8	90,2
Gorenjska	91,8	91,7	91,1	89,9	90,9	91,3	90,2	89,9	89,0	91,4
Goriška	92,6	92,6	92,5	92,6	92,6	92,8	91,5	91,3	90,9	93,2
Savinjska	95,6	95,6	95,5	95,3	94,8	95,4	94,3	93,8	92,2	94,3
Jugovzhodna Slovenija	92,4	92,0	92,0	92,0	91,3	91,6	90,4	89,9	88,4	90,4
Pomurska	94,4	94,4	95,0	95,2	95,1	95,9	95,0	94,3	94,3	96,2
Notranjsko-kraška	94,0	93,8	92,9	92,8	92,5	92,8	91,3	90,8	89,9	91,7
Podravska	95,6	96,6	96,1	96,0	95,5	95,7	94,3	92,8	92,5	94,2
Koroška	94,6	94,5	94,8	94,8	94,6	94,8	93,7	93,1	92,1	94,9
Spodnjeposavska	94,9	95,2	95,2	95,3	95,1	95,1	93,8	93,1	91,2	92,9
Zasavska	97,8	97,8	98,5	98,6	97,6	99,2	98,2	97,3	95,8	98,0

Vir: SURS, revidirano 2011, preračuni avtorice. / Source: SORS, revised 2011, author's calculations.

5 SKLEP

Regionalni bruto domači proizvod je kazalnik, ki kaže rezultate ekonomske dejavnosti v neki teritorialni enoti. Najpogosteje ga uporabljamo, če želimo prikazati razvitost dveh ali več regij ali držav med seboj in če ugotavljamo razlike v njihovi ekonomski moči. V Sloveniji BDP na prebivalca najbolj presega povprečje države v osrednjeslovenski regiji, kjer živi dobra četrtina prebivalstva Slovenije, najnižji je v pomurski regiji, kjer živi slabih 6 % prebivalstva Slovenije. Edina regija, ki poleg osrednjeslovenske že vsa leta nekoliko presega slovensko povprečje, je obalno-kraška. Tako osrednjeslovenska kot obalno – kraška regija sta tudi edini, ki presegata povprečje EU-27. Spremembe v razporeditvi regij v BDP na prebivalca po letu 2000 so majhne. Regije so uspešno zmanjševale razkorak do evropskega povprečja vse do leta 2009, ko se je gospodarska aktivnost znižala v vseh regijah. V EU-27 je bilo zmanjševanje razlik do evropskega povprečja močno predvsem v državah, ki so se pridružile EU v zadnjih širitvah. Precej manj pa so bile države uspešne pri zmanjševanju razlik znotraj svojih nacionalnih okvirov, kar je značilno tudi za Slovenijo.

Regionalne razlike so v Sloveniji postopoma naraščale vse od sredine 1990-ih let, torej v času dinamične gospodarske rasti statističnih regij. Med najvišjimi so bile leta 2006, v letih 2007 in 2008 so padale, v letu 2009 pa ponovno porasle, in to celo nekoliko nad vrednost iz leta 2006. Razlike so bile pretežno posledica hitrejše rasti v regiji z glavnim mestom, osrednjeslovenski, saj ta k bruto dodani vrednosti države prispeva več kot tretjino. Naraščanje regionalnih razlik v obdobju visoke rasti (do leta 2009) je bilo značilno tudi za druga tranzicijska gospodarstva v EU, vendar so v Sloveniji regionalne razlike še vedno ostale na precej nižji ravni kot v teh gospodarstvih. Najbolj sta za povprečjem Slovenije zaostajali dve regiji – pomurska in zasavska, ki sta glede na leto 2000 razkorak povečali tako do slovenskega, še bolj pa do evropskega povprečja. Z vidika uravnoteženega regionalnega razvoja je zelo pomembno, da tudi ti dve regiji razvijeta svoje razvojne potencialne. Enako velja za ostale ekonomsko šibkejše regije, saj vsako zaostajanje v razvoju predstavlja breme na nacionalni ravni in s tem zavira razvoj celotne Slovenije.

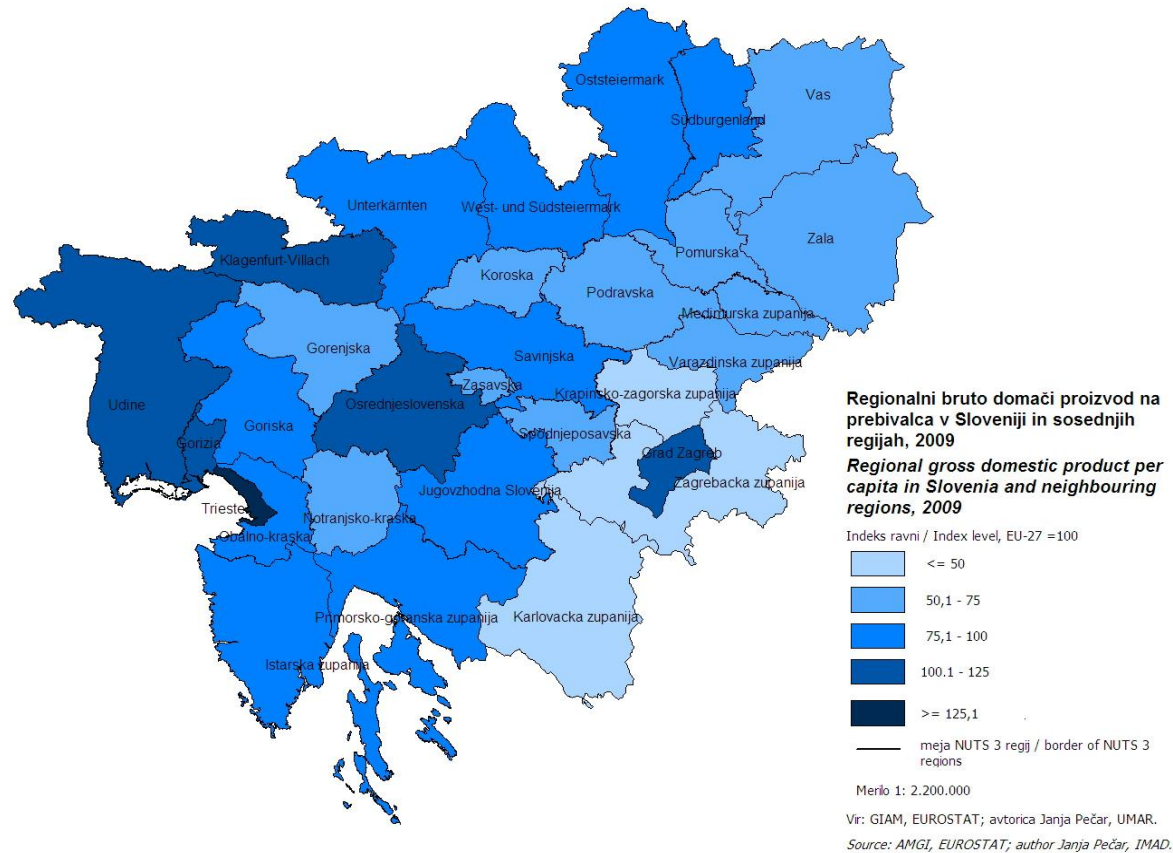
Relativno majhne regionalne razlike v bruto domačem proizvodu v Sloveniji so prav gotovo v veliki meri rezultat politike policentričnega koncepta razvoja in uravnoteženega regionalnega razvoja, ki imata svoje korenine že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Davčne olajšave, spodbude za investicije in različne druge oblike pomoči regijam, ki so zaostajale v razvoju, so uspeli ohranjati relativno nizke regionalne razlike in vplivale na manjše odseljivanje iz odročnih krajev, kar je bil v tistem času nedvomno uspeh regionalne politike, ki ima pozitivne učinke še danes. Sodobna regionalna politika je šla korak naprej. Ne temelji več na odvisnosti od zunanjih virov, pač pa spodbuja k razvijanju enodogenih potencialov posameznih regij, pri čemer imajo pomembno vlogo sredstva kohezijske politike.

Regionalni BDP na prebivalca se pogosto uporablja kot kazalnik, s katerim prikazujemo bogastvo posameznih območij oz. njihovih prebivalcev. Njegova slabost pa je, da ne pokaže vedno prave slike o dejanskem dohodku prebivalstva obravnavanih regij. Do največjih neskladij prihaja v regijah, ki imajo velik delež dnevni migracij. Če so neto dnevni migracijski tokovi višji od števila prebivalstva, ki v regiji živi, je BDP na prebivalca v taki regiji višji kot pa je dejanska

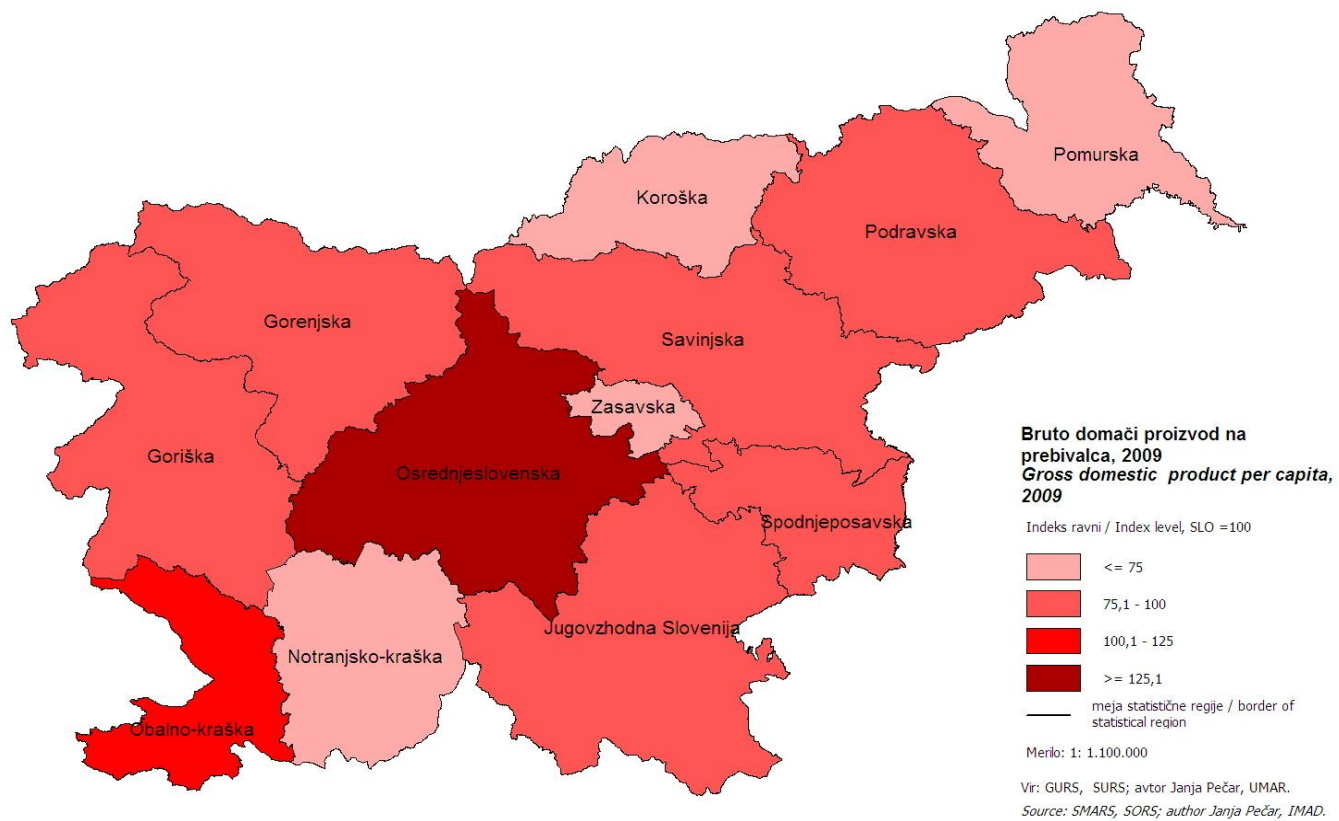
raven dohodka prebivalstva te regije. Poleg dnevnih migracij vplivajo na neuskklajenost BDP in dohodka prebivalstva tudi drugi dejavniki, kot so prihodki od rent, obresti ali dividend, ki jih prejemajo prebivalci določenih regij, plačujejo pa prebivalci drugih regij. Poleg medregionalnih tokov na končno višino dohodka vplivajo še mehanizmi in intervencije države za zmanjševanje ekonomske neenakosti prebivalcev. Zato dobimo bolj celovito sliko o ekonomski situaciji v določeni regiji, če ob podatkih o BDP na prebivalca prikažemo še podatke o prejemkih gospodinjestev.

V Sloveniji se je razpoložljivi dohodek na prebivalca v letu 2009 prvič v zadnjih desetih letih nominalno (in verjetno tudi realno) zmanjšal skoraj v vseh regijah. Zaradi finančne in gospodarske krize so se namreč močno zmanjšala sredstva za zaposlene v regijah, kar je vplivalo na obseg razpoložljivega dohodka. Kljub temu so regionalne razlike v razpoložljivem dohodku še manjše, če jih primerjamo z razlikami v BDP na prebivalca. Med regijami, ki imajo nadpovprečni razpoložljivi dohodek na prebivalca, so osrednjeslovenska, obalno-kraška, goriška in notranjsko-kraška in v primerjavi z BDP na prebivalca sta to dve regiji več (goriška in notranjsko-kraška). Na manjše regionalne razlike, ki se med leti bistveno ne spreminjajo, kažeta tudi manjši razkorak med skrajnima regijama in nižja disperzija regionalnega razpoložljivega dohodka na prebivalca.

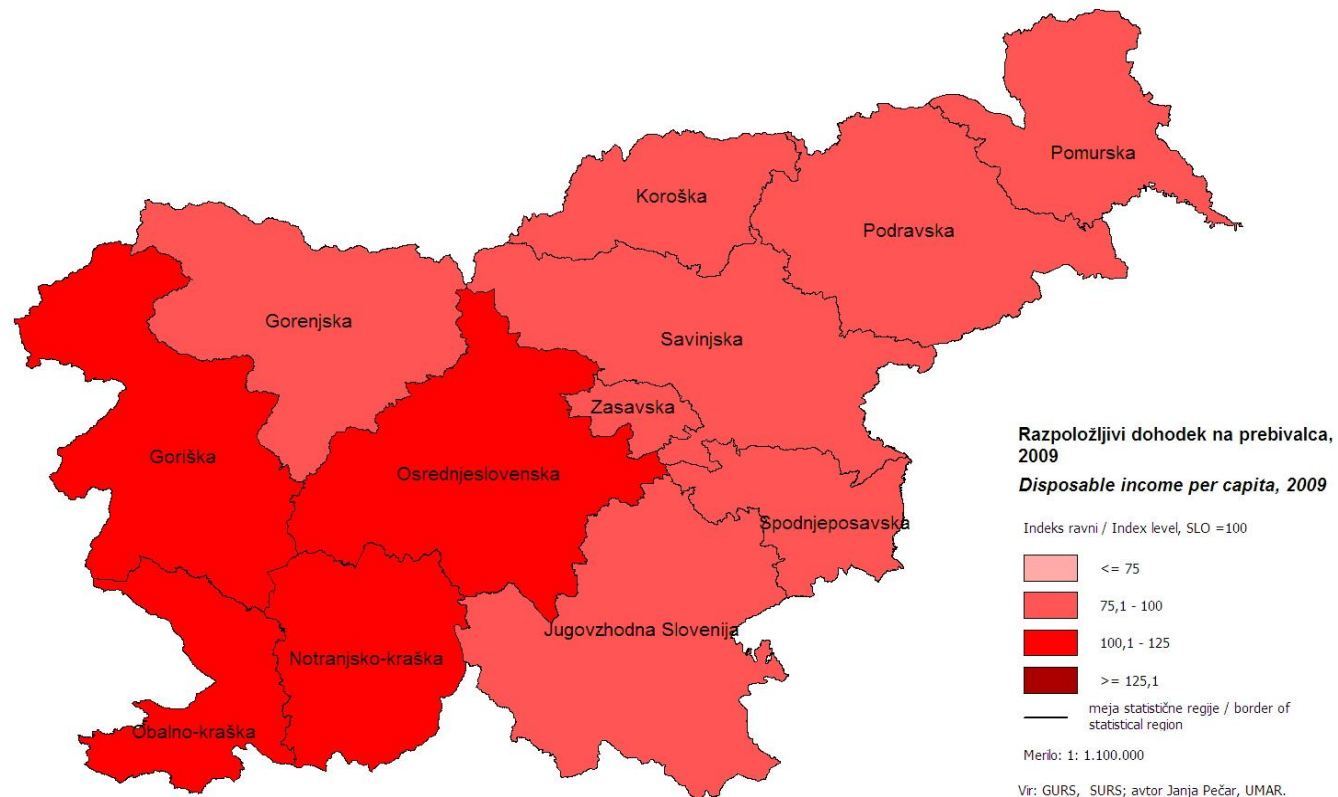
Karta 1: Regionalni BDP na prebivalca v Sloveniji in sosednjih regijah, 2009 / Map 1: Regional GDP per capita in Slovenia and neighbouring regions, 2009



Karta 2: BDP na prebivalca, 2009 / Map 2: GDP per capita, 2009



Karta 3: Razpoložljivi dohodek na prebivalca, 2009 / Map 3: Disposable income per capita, 2009



SEZNAM LITERATURE IN VIROV

Literatura

1. Commission regulation (EU) No 31/2011 of 17 January 2011 amending annexes to Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). OJ L 13, 18.1.2011.
2. Eurostat Regional Yearbook, (2011). Eurostat statistical books. Eurostat. European Commission. Pridobljeno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-HA-11-001/EN/KS-HA-11-001-EN.PDF.
3. OECD (2011), OECD Territorial Reviews: Slovenia 2011, OECD Publishing.
4. Murn, A. (2012). Merjenje blaginje v svetu. *Delovno gradivo*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
5. Pečar, J. (2008). Regije 2008 – izbrani socioekonomski kazalniki po regijah. *Delovni zvezek, št. 13*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
6. Računi gospodinjstev po regijah, Slovenija. Metodološka pojasnila. Pridobljeno na: http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/03-269-MP.htm.
7. Računi gospodinjstev po regijah, Slovenija, 2009. Prva objava 20.10.2011. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4257.
8. Računi gospodinjstev po regijah, Slovenija, 1999 – 2008. Prva objava 30.10.2010. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3572.
9. Računi gospodinjstev po regijah, Slovenija, 2000 – 2006. Popravljen izdaja 8.5.2009. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2330.
10. Regionalni bruto domači proizvod, Slovenija, 2000-2009. Prva objava 1.12.2011. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno na: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4368.
11. Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics. NUTS 2010/EU-27. Methodologies & Working papers. Eurostat. Pridobljeno na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-11-011/EN/KS-RA-11-011-EN.PDF.
12. Regulation (EC) No 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS). Official Journal of the European Union. 21.6.2003
13. Teritorialne enote in hišne številke, Slovenija. Metodološka pojasnila. Pridobljeno na: http://www.stat.si/doc/metod_pojasnila/02-148-MP.htm.
14. Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, (2007). Uradni list RS št. 9/2007.
15. Zakon o državni upravi. Uradno prečiščeno besedilo. (2005). Uradni list RS št. 113/2005.
16. Zakon o lokalni samoupravi. (1993). Uradni list RS 72/1993.

17. Zakon o lokalni samoupravi (uradno prečiščeno besedilo). (2005). Uradni list RS 100/2005.
18. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij. (2011). Uradni list RS 9/2011.

Viri

1. Eurostat Portal Page – General and regional statistics – Regional statistics. (2012). Luksembourg: Eurostat. Pridobljeno na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
2. SI – Stat podatkovni portal – Ekonomsko področje – Nacionalni računi – Regionalni računi (2012). Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno na <http://www.stat.si/>.